

Wycieczki po lesie

Przedшкоlny konkurs fotograficzny dla dzieci z rodzicami

„Roztoczańskie okazy przyrodnicze”

1. Celem konkursu jest:
  - zainteresowanie dzieci wiedzą przyrodniczą,
  - dostrzeganie piękna Roztoczańskiej przyrody,
  - uświadomienie i zrozumienie roli przyrody w życiu człowieka,
  - kształtowanie postaw proekologicznych.
2. W konkursie mogą uczestniczyć wszystkie chętne dzieci z naszego przedszkola, z osobą dorosłą.
3. Praca powinna być wykonana w formie fotografii ukazującej charakterystyczne okazy przyrodnicze dla naszego regionu.
  - Do pracy należy dołączyć informację na temat przedstawionego na zdjęciu okazu i miejsce, w którym fotografia została zrobiona.
  - Imię i nazwisko autorów (dziecka i opiekuna)
4. Prace należy złożyć u nauczycieli w grupach do **10 X 2007 r.**
5. Prace będą oceniane przez komisję w składzie:
Danuta Krzaczkowska – nauczyciel
Magdalena Borek - nauczyciel
Anna Marcola – rodzic
6. Komisja zwróci uwagę na realne przedstawienie tematu, ciekawe okazy zarówno te pospolicie jak też rzadko występujące w naszej okolicy.
7. Wszyscy uczestnicy konkursu dostaną pamiątkowe dyplomy, a wyróżnieni symboliczne nagrody.
8. Wręczenie nagród odbędzie się podczas uroczystości przedszkolnej „Apel Jedynecki”
9. Zgłoszone prace zostaną umieszczone na wystawie w hollu przedszkola, a następnie zostaną oprawione w formie atlasu.

UWAGA prace nie będą zwracane.

Ogłaszamy konkurs fotograficzny

"Roztoczańskie okazy przyrody"

**Konkurs kierujemy do wszystkich
chętnych dzieci z rodzicami.**

**Podpisane prace zgłaszamy
do 10 X 2007. w przedszkolu.**

**Rozstrzygnięcie konkursu nastąpi 15 X 2007r.
Wszystkie prace zostaną nagrodzone.**

**Wręczenie nagród odbędzie się
na uroczystości „Dzień Jedynecki”.**

**Zgłoszone prace zostaną umieszczone
na wystawie w hollu przedszkola.**

**Organizatorzy;
Magdalena Borek
Marzena Skulimowska**

Lista dzieci biorących udział w konkursie fotograficznym

„Roztoczańskie okazy przyrodnicze”

1. Marcel Skawiński
2. Natalia Jagieła
3. Małgorzata Atalska
4. Julia Kielnik
5. Bartosz Michalski
6. Jakub Trynda
7. Adrianna Korkowska
8. Sylwestr Muzacz
9. Barbara Mazur
10. Oskar Krafczyk
11. Filip Przyczyna
12. Wiktoria Monasterska
13. Wiktoria Malec
14. Karolina Kaznowska
15. Maria Jadczyzyn
16. Natalia Paszt

ROZTOCZAŃSKIE OKAZY PRZYRODY

"Roztoczańskie okazy przyrody"

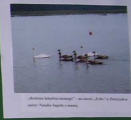
„Kwiaty polne” - 10.05.2014
Lokalizacja: Roztocze, woj. lubelskie

„Kwiaty polne” - 10.05.2014
Lokalizacja: Roztocze, woj. lubelskie

„Ptak w polu” - 10.05.2014
Lokalizacja: Roztocze, woj. lubelskie

„Łódka na jeziorze” - 10.05.2014
Lokalizacja: Roztocze, woj. lubelskie

„Kolorowa jesień” - 10.05.2014
Lokalizacja: Roztocze, woj. lubelskie

„Kolorowa jesień” - 10.05.2014
Lokalizacja: Roztocze, woj. lubelskie

„Kłosa” - 10.05.2014
Lokalizacja: Roztocze, woj. lubelskie

„Jezioro w parku” - 10.05.2014
Lokalizacja: Roztocze, woj. lubelskie

„Ptak w parku” - 10.05.2014
Lokalizacja: Roztocze, woj. lubelskie

„Gałąź drzewa” - 10.05.2014
Lokalizacja: Roztocze, woj. lubelskie

„Owoce drzew” - 10.05.2014
Lokalizacja: Roztocze, woj. lubelskie

„Krajobraz” - 10.05.2014
Lokalizacja: Roztocze, woj. lubelskie

„Krajobraz” - 10.05.2014
Lokalizacja: Roztocze, woj. lubelskie

Galeria roztoczańskie okazy przyrody

WYCIECZKA W CWLU OBSERWACJI ROŚLIN I ZWIERZĄT

Poznanie środowiska wiejskiego

ZIELNIKI GRUP:

Dary w kącików przyrody

JESIENNE SPOTKANIA W GRUPIE VIII I V

Jesienne zabawy rodzinne

Spotkanie z leśnikiem

**SCENARIUSZ SPOTKANIA DZIECI 5 I 6 LETNICH Z PRZEDSZKOŁA NR 1 I
RODZICAMI I LEŚNIKIEM NA TEMAT „PRZYJACIEL PRZYRODY” W DNIU
24.10.07. (ŚRODA)**

CELE:

- tworzenie okazji do wspólnego podejmowania i realizowania różnych zadań i rozwiązywania problemów,
- uczenie współżycia i współdziałania z rówieśnikami,
- wprowadzanie dzieci w świat pojęć z przyrody ożywionej i nieożywionej,
- umacnianie więzi uczuciowej między rodzicami a dziećmi oraz wzajemnej współpracy rodzice- przedszkole.

Pomoce dydaktyczne: produkty spożywcze, pytania konkursowe, kasztany, nagrania muzyczne, dyplomy.

PRZEBIEG:

1. Rodzice przebrani za Ekoludki witają gości – nakleją naklejki Przyjaciela Przyrody.
2. Przygotowanie przez dzieci i rodziców poczęstunku dla gości – praca w grupach:
I GR.- krojenie jabłek, owoców do ugotowania kompotu,
IVGR.- koreczki wielosmakowe,
VGR.- sałatka wieloowocowa,
VIIGR.- mycie owoców
XGR.- rozkładanie na tackach.
3. Powitanie gości przez prowadzącą spotkanie.
4. Koncert życzeń na temat „Dla Ciebie Ziemi”
IGR.- piosenka „Ekologia”
IVGR.- wiersz „Zielone serce”
VGR.- piosenka „Wietrzyk psotnik”
VIIGR.- wiersz „Jarzębina”
XGR.- piosenka „Malowała Jesień”
5. Spotkanie z leśnikiem pt. „Przyjaciela Przyrody”.
6. Quiz przyrodniczy dla dzieci 5 i 6 letnich o pojęciach z przyrody nieożywionej i ożywionej.
Rodzice – Ekoludki za właściwą odpowiedź wrzucają kasztany do koszyków.
7. Po zakończeniu quizu – rodzice przeliczają punkty i ogłaszają werdykt.
8. Wręczenie pamiątkowych dyplomów dla leśnika i rodziców.
9. Poczęstunek w barze „Pod zielonym liściem”- rodzice Ekoludki są barmanami.
- konsumpcja przy cichej muzyce relaksacyjnej.

QUIZ PRZYRODNICZY

I

1. Są białe i czarne, biorą się z nieba i wychodzą sobie kiedy chcą. /**chmury**/
2. Cienki jak wafelek, okrągły jak rogal i mieszka wysoko. /**księżyc**/
3. Gorąca kula, wschodzi rano i zachodzi wieczorem. /**słońce**/
4. Świecą w nocy małe kuleczki, są to wzory na niebie. / **gwiazdy**/
5. To krople wody spadające z nieba. /**deszcz**/
6. To jest białe, puszyste, mokre, zimne, to takie zamrożone w górze krople wody. /**śnieg**/
7. To jest ciemność wtedy gdy jedna strona kuli ziemskiej zasłoni Słońce. /**noc**/
8. To jest taki kolorowy znak na niebie, widać go po deszczu. /**tęcza**/
9. Między chmurami przechodzi prąd, a gdy się chmury zderzają, to tak jak żołędzie strzelają. /**grzmot**/
10. Jest zimny, śliski, przezroczysty i topi się gdy jest ciepło. /**lód**/

II

1. Naśladuj głosy:
IGR.- kukułki
IVGR.- osy
VGR.- żaby
VIIGR.- pszczoły
XGR.- konia.
2. Pokaż jak chodzi:
IGR.- bocian
IVGR.- zając
VGR.- kot
VIIGR.- wąż
XGR.- żaba.
3. Co lubi jeść:
IGR.- sikorka
IVGR.- wiewiórka
VGR.- sarna
VIIGR.- bocian
XGR.- pająk.

III

1. Dlaczego ludzie sadzą drzewa? - IGR.
2. Jak możesz pomagać zwierzętom w zimie? - IVGR.
3. Po co są kosze, wysypiska i oczyszczalnie ścieków? - VGR.
4. Co można zrobić, aby było świeże powietrze i czysta woda? - VIIGR.
5. Jak powinno się segregować śmieci? - XGR.

Rodzice Ekoludki przeliczają i ogłaszają werdykt.

IV

Wręczenie pamiątkowych dyplomów dla leśnika i rodziców.

V

Wspólne zaśpiewanie piosenki „Planeta Ziemia”.

VI

Poczęstunek w barze „Pod zielonym liściem”.

- Konsumpcja przy cichej muzyce relaksacyjnej.

Przygotowały i przeprowadziły:

Joanna Przednowek

Maria Kąkol

Teresa Łasocha

Magdalena Zielińska

REGULAMIN QUIZU PRZYRODNICZEGO

1. Celem konkursu jest tworzenie okazji do wspólnego podejmowania i realizowania różnych zadań i rozwiązywania problemów.
2. Konkurs przeznaczony jest dla dzieci pięcioletnich i sześcioletnich Przedszkola Samorządowego Nr.1
3. W konkursie może wziąć udział cała grupa.
4. Konkurs odbędzie się 24.10.07r. O godzinie 11 w sali korekcyjnej budynku „B”.
5. Wręczenie dyplomów dla całej grupy i książek przyrodniczych od pana leśniczego nastąpi w dniu 24.10.07r.
6. Quiz przyrodniczy będzie oceniany przez powołane do tego celu jury:
  - Tomasz Kotwicz (leśnik)
  - Małgorzata Skinder (rodzic)
  - Edyta Grzechnik (rodzic)
7. Jury w ocenie kierować się będzie następującymi kryteriami:
  - trafność wypowiedzi,
  - umiejętność współdziałania z rówieśnikami,
  - zasób wiadomości przyrodniczo-ekologicznych.

Organizatorzy:

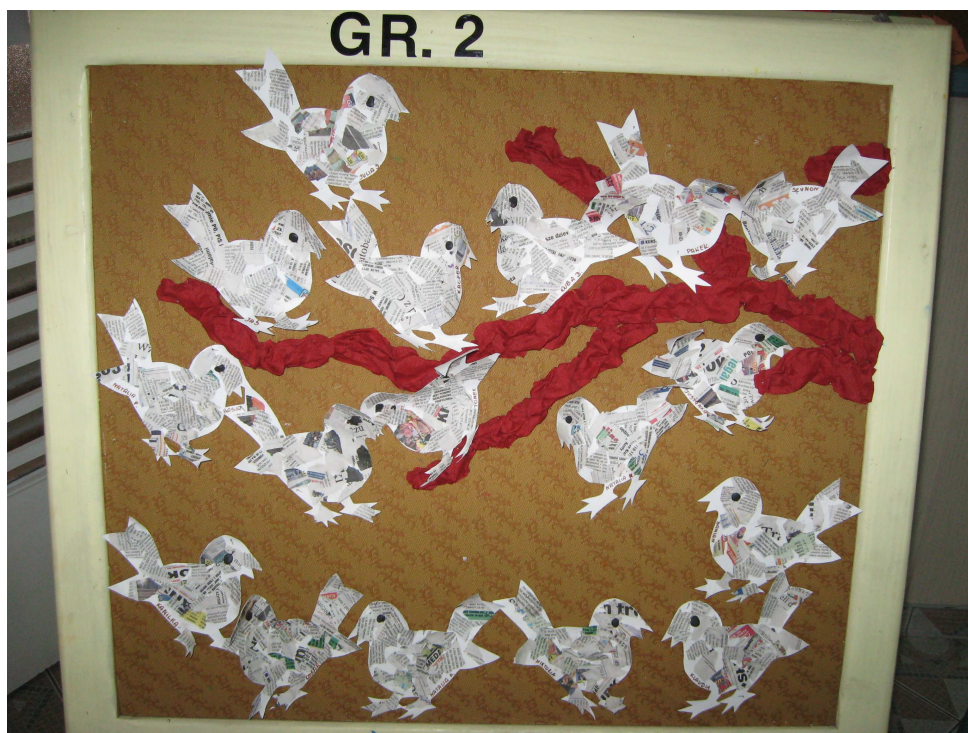
Maria Kąkol

Joanna Przednowek

Teresa Łasocha

Magdalena Zielińska

PRACE DZIECI DO ZAJĘĆ „o Wróbelku Elemelku”

Scenariusz zajęcia dla dzieci 4 – letnich

TEMAT: „, Dokarmiamy ptaki”

Zajęcia z cyklu Liga Ochrony Wróbelka Elemelka

Prowadzenie: Renata Detko

Data: 07.11.07 r

Cel główny: Kształtowanie postaw opiekuńczych w stosunku do ptaków żyjących w otoczeniu dziecka.

Cele:

- poznanie Elemelka, bohatera opowiadań H. Łochockiej;
- poznanie wyglądu, rodzaju pożywienia ptaków żyjących w naszym otoczeniu późną jesienią;
- uwrażliwienie na konieczność pomocy ptakom w czasie niepogody;
- umiejętne wykonywanie skoków i podskoków;
- poprawne określanie ilości różnych materiałów sypkich, używanie wyrażeń „mało, dużo”;
- śpiewanie piosenki, wykonywanie ćwiczeń ortofonicznych;
- przyzwyczajanie się do zgodnej i efektywnej pracy w parze;

Cele operacyjne

Dziecko :

- zna bohatera utworu- Elemelka;
- zna wygląd wróbla, wrony, kruka, gawrona, sikorki, gila;

- wie, w jaki sposób należy pomagać ptakom, jakim pokarmem się żywią;
- potrafi poprawnie wykonywać skoki i podskoki;
- rozumie znaczenie słów „mało, dużo”
- śpiewa znaną piosenkę, ćwiczy narządy mowy poprzez ćwiczenia ortofoniczne;
- zgodnie wykonuje pracę plastyczną w parze;

Metody : słowne, oglądowe, działań praktycznych

Formy pracy : grupowa, zespołowa, indywidualna.

Środki dydaktyczne : opowiadanie H. Łochockiej „O wróbelku Elemelku, pustym brzuszku i rondelku”, sylwety (ptaków, dzieci, karmnika, przedszkola,) do opowiadania, zdjęcia ptaków zimujących w Polsce na podstawie <http://pl.wikipedia.org/wiki/Ptaki> , ziarenka różnych zbóż, nasionka, okruszki, słoninka, kolorowe kartki, klej, wycięte elementy do obrazka „Wróbelki w karmniku”, płyta CD z utworem „Nad pięknym modrym Dunajem”, płyta CD „Muzyczne zabawy czterolatka z piosenką „Wróbelek”

Przebieg zajęć :

1. Powitanie nauczycielki z dziećmi

- witam wszystkie dzieci, które lubią ptaszki,
- witam wszystkie dzieci, które mają karmniki
- witam wszystkie dzieci, które chcą pomagać ptakom
- witam wszystkie dzieci.

2. Wysłuchanie ilustrowanego sylwetami opowiadania nauczycielki na podstawie utworu H. Łochockiej „O wróbelku Elemelku, pustym brzuszku i rondelku”.

- Rozmowa na temat wysłuchanego opowiadania.
  - * Jak nazywał się wróbelek?
  - * Jaki problem miał Elelemelek ?
  - * Dlaczego wróbel nie mógł znaleźć pożywienia ?
  - * Kto pomógł mu w kłopotcie?

- Wypowiedzi dzieci na temat możliwości pomocy ptakom w okresie późnej jesieni.
- Poznanie na podstawie zdjęć, ptaków pozostających na zimę w Polsce : wróble, sikorki, wrony, kruki, gawrony, sikorki, gile.

3. Zabawa ruchowa „Lata ptaszek”, przy utworze „Nad pięknym modrym Dunajem”, ćwiczenia skoków i podskoków.

4. Zabawa matematyczna: „Jedzenie dla ptaków”

Dzieci przy okazji tej zabawy poznają pożywienie ptaków:

- Zboże
- Okruszki
- Nasionka
- Słoninkę
- Kaszę

Manipulując (wsypując, przesypując, wysypując) zgromadzonym możliwym pożywieniem dla ptaków, mierzą ilość w różnych naczyniach, stosując wyrażenia „mało, dużo”.

5. Śpiewanie i ilustrowanie ruchem piosenki „Wróbel”, wykonywanie ćwiczeń ortofonicznych na wyrazach „ćwir, ćwir”.

6. Wykonanie w parach, pracy plastycznej „Pomagamy wróbelkowi jesienią”.

Rozmowa na temat sposobu wykonania pracy, zwrócenie uwagi na rozmieszczenie elementów, podział pracy, kolejność wykonywania poszczególnych czynności .

7. Wspólne oglądanie wykonanych prac, podziwianie, próby omawiania.

GRUPA VI

POMAGAMY
Wrobelkowi jesienią

Ptasia stołówka

LIGA OCHRONY WRÓBELKA ELEMELKA

STATUT

POSTANOWIENIA OGÓLNE

Liga Ochrony Wróbelka Elemelka, jest ligą utworzoną w 2007 r w Przedszkolu Samorządowym nr 1 w Tomaszowie Lubelskim.

Jest organizacją otwartą, w jej pracy mogą uczestniczyć wszyscy, którzy są zainteresowani ochroną ptaków.

Jej znakiem jest wróbel z napisem w kształcie koła Liga Ochrony Wróbelka Elemelka

Członkami Ligi Ochrony Wróbelka Elemelka mogą zostać dzieci i pracownicy z Przedszkola Samorządowego Nr 1 w Tomaszowie Lubelskim, realizując cele i zadania Ligi.

Opiekę nad działalnością Ligi sprawuje opiekun wyłoniony z grona pedagogicznego.

CELE I SPOSOBY DZIAŁANIA

CELEM LIGI JEST:

- Kształtowanie wrażliwości dziecka na bogactwo i piękno ptactwa
- Poszerzenie wiadomości na temat życia ptaków w najbliższym środowisku w czterech porach roku.
- Nabywanie umiejętności rozpoznawania różnych gatunków ptaków.
- Uwrażliwienie na potrzebę niesienia pomocy ptakom w okresie zimy.
- Uczenie systematyczności w dokarmianiu ptaków.
- Doskonalenie umiejętności obserwacji.
- Zachęcanie do samodzielnego podejmowania działań.
- Szerzenie zrozumienia istoty, znaczenia i celów ochrony ptactwa stanowiącej część ochrony środowiska.

LIGA DZIAŁA PRZEZ

- Podejmowanie akcji na rzecz ochrony ptaków
- Założenie „Stołówki dla ptaków”, w przedszkolnym ogrodzie.
- Dokarmianie ptaków zimą.
- Organizowanie zajęć dydaktycznych w danym temacie
- Wykorzystanie literatury dziecięcej do przybliżenia dzieciom tematu.
- Zorganizowanie spotkania z ornitologiem, leśnikiem
- Organizowanie akcji społecznie użytecznych, zbiórka pokarmu dla ptaków, dokarmianie, założenie budek lęgowych w ogrodzie przedszkolnym.
- Organizacja konkursów w temacie ptaki.
- Popularyzowanie wśród dzieci humanitarnego stosunku do ptaków
- Podejmowanie innych form działań na rzecz środowiska ptaków i ich ochrony.
- Aktywnym członkom przyznanie znaczka z logo Ligi

Protokół konkursu poetyckiego pt., „Wróbelek”

12 listopada zakończono konkurs poetycki dla dzieci i rodziców pod hasłem „Wróbelek”.

Konkurs miał na celu rozwijanie wyobraźni dziecięcej, stwarzanie możliwości doskonalenia umiejętności językowych, integrowanie rodziców, dzieci i społeczności przedszkola.

W konkursie wzięło udział 34 dzieci z opiekunami. Komisja w składzie Marzena Skulimowska, Renata Detko, Anna Zbroniec, miała trudne zadanie. Po długiej i głębokiej analizie komisja orzekła, że wszystkie prace są ciekawe, spełniają podane kryteria. Komisja postanowiła nie wyłaniać prac według miejsc.

Wszyscy uczestnicy za swoje zaangażowanie, chęci, pomysłowość zostali nagrodzeni na Apelu Jedyneczki – 15 listopada 2007 roku.

KOMISJA:

Marzena Skulimowska
Renata Detko
Anna Zbroniec

Lista dzieci biorących udział w konkursie pt. „ Wróbelek”

1. Barbara Mazur z tatą „Wróbelek”
2. Julia Jadczyzyn z mamą „ Wróbelek”
3. Wiktoria Monastyrska z mamą „Wróbelek”
4. Marcel Skawiński z tatą „Wróbelek Psoтник”
5. Ola Wójcik z tatą „Szary wróbelek”
6. Asia Rechul z mamą „Wróbelki zimą”
7. Kajetan Kulczyński z rodziną „O wróbelku”
8. Bartosz Byczuk „Wróbelki na balkonie”
9. Mateusz Grzeszczuk z mamą „O wróbelku Elemelku”
10. Patrycja Wróblewska i Eliza Wróblewska „Wróbelek szary ptaszek”
11. Karolina Kaznowska z mamą „Wróbelek”
12. Kacper Jamroź z babcią „O wróbelku”
13. Róża Paszt z babcią i dziadkiem „Mój przyjaciel wróbelek”
14. Agata Joniec z siostrą Roksana „Halo wróbelki”
15. Jakub Witkowski „Wróbelek i przyjaciele”
16. Oliwia i Ela Mazurek „Wróbelek”
17. Jagoda Kłos z tatą „Wróbelek”
18. Emil Mazurkiewicz „Wróbelek”
19. Karolina i Monika Strup „Wróbelek elemelk”
20. Jakub Jakubczak z babcią „Wiersz o o wróbelkach”
21. Szymon Fornalski z mamą „Wierszyk o wróbelku”

22. Julia Anastaziak „Głodny wróbelek”
23. Paweł Kubecki z mamą „Pory roku”
24. Aleksandra Harbuz z ciocią „Rozmowa wróbelków”
25. Natalia Kucharska „Wróbelek”
26. Szymon Dziura z tatą Sylwestrem „Jesienny wiersz Szymka”
27. Piotruś Łukasiewicz i Ewa Łukasiewicz „Idzie zima”
28. Justyna Łukasiewicz i Ewa Łukasiewicz „Ćwir tu, Ćwir tam”
29. Karolina Biela z tatą Andrzejem „Wróbelek Elemelek”
30. Julia Majdanik „Wróbelek Elemelek”
31. Maja Jasińska „Wróbelek”- grupa X
32. Damian i Krzysztof Jarosz „Wróbelek”
33. Szymon Bondyra i Justyna Bondyra, Adam Bondyra „Mały wróbelek”
34. Kasia Teterycz „Spacerek wróbelka Elemelka”

WYCIECZKA DO LASU „SIWA DOLINA” – 1 X 2007 r

Edukacja ekologiczna we współczesnym świecie jest niezbędnym elementem kształcenia i wychowania młodego pokolenia. Realizując program ekologiczny „Żyję w zgodzie z przyrodą i otoczeniem”, promujemy proekologiczny styl życia, podejmujemy działania na rzecz ochrony środowiska jak też zainteresowania przyrodą, która nas otacza.

W celu poznania środowiska leśnego okolic Tomaszowa, zrozumienia potrzebę ochrony przyrody, dostrzegania stanu zanieczyszczenia lasu przez człowieka, wybraliśmy się na wycieczkę do lasu „Siwa Dolina”.

Zaraz po śniadaniu 27 dzieci z grupy I pod opieką pani Magdaleny Borek, Marzeny Skulimowskiej i Ireny Trybała wyruszyła autokarem do pobliskiego lasu. / Przewóz zapewnił nam tata Szymona/.

Tuż przy wejściu do lasu zatrzymaliśmy się przy tablicy informacyjnej. Odczytując symboliczne rysunki nawet przedszkolaki mogły dowiedzieć się jak należy zachować się w lesie.

Tuż po wejściu na ścieżkę dydaktyczną dzieci zauważyły niszczącą działalność człowieka, wokół były rozrzucone butelki, puszki, reklamówki. Dzieci były tym faktem bardzo zbulwersowane. Im wchodziliśmy głębiej w las, śmieci ubywało, aż wreszcie ich nie było wcale. Dzieci dobrze zaobserwowały ten fakt.

Spacerując po lesie trudno sobie wyobrazić, jak bardzo intensywne toczy się w nim życie zwierząt i roślin. Od wierzchołków aż do korzeni drzew żyją w nim tysiące organizmów. Na to wszystko co nas otacza zwracaliśmy uwagę dzieci. Dzieci z ciekawością dostrzegały różnicę w drzewostanie lasu, próbowały po korze rozpoznać niektóre drzewa np. sosna i świerk, po igłach i szyszkach jodłę i świerk, po liściach dąb, buk. Poznawały różne zbiorowiska leśne; las jodłowy, bukowy, sosnowy jako najczęściej występujący drzewostan na Roztoczu. Zobaczyły jak wyglądają siewki jodły, z których w przyszłości wyrosnie las. Tablice rozmieszczone na ścieżce dostarczały dzieciom wiadomości na temat drzewostanu, roślin runa leśnego, ptactwa występującego w naszych lasach. Na fotografii dzieci zobaczyły dziecięty występujące w okolicach, dziwiąc się że jest ich aż tyle /dzieciół duży, dz zielony, dz czarny, dz mały, kowalik, który chodzi głową w dół/, ptaki łowne, puszczyki, orlik biały, myszołów. Przy jednej z tablic dzieci dowiedziały się jak leśnicy chronią małe drzewka przed zniszczeniem przez zwierzęta.

Dużym zainteresowaniem wśród dzieci cieszyły się budki lęgowe dla ptaków rozwieszane na drzewach. Nauczycielka przedstawiła dzieciom ich znaczenie i rolę w ochronie piskląt przed

leśnymi szkodnikami /np. kuną leśną/. Dowiedziały się też, że to leśnicy w ten sposób pomagają ptakom. Przez całą drogę szukały budek i je liczyły.

Wędrując przez las doszliśmy do mrowiska, miejsca bytowania koloni mrówek. Dzieci obserwowały pracę robotnic mrówek, z bliska oglądały ich budowę. Dowiedziały się, że w mrowisku żyje jedna królowa, dojrzałe, uskrzydłone samce i samice, oraz nie uskrzydłone samice – robotnice, które porządkują i oczyszczają las. Usuwają z niego martwe zwierzęce i roślinne szczątki.

Wędrując między różnym drzewostanem zbieraliśmy jego owoce do przedszkola. Przydadzą nam się do zabaw i prac plastycznych. Las ma ich wiele, dlatego na pewno nic się nie stało jak troszkę z tych darów uszczknęliśmy. . Dzieciom bardzo podobały się nasiona buka.

Skosztowały jego nasionka, /orzeszka buczyny./ Bardzo dzieciom posmakowały.

W malowniczych kępkach mchu, w kobiercu kolorowych liści dzieci znajdowały różne grzyby, uczyły się rozpoznawać te jadalne od trujących. Znalazły, podgrzybki, prawdziwki, kozaki i opieńki. Tych trujących nie ruszały, wiedziały, że są ozdobą lasu. Dzieci znalazły innego amatora zdrowych grzybów, był to żuk. Chwilę obserwowały jak sprytnie i szybko pałaszował podgrzybka.

Nasza wycieczka była długa, ale bardzo ciekawa. Dostarczyła dzieciom wielu niezapomnianych wrażeń. Dzieci z chęcią poznawały ciekawostki z życia lasu. Każda lekcja, nawet dla tych najmłodszych, w praktycznym działaniu, w bezpośrednim kontakcie jest ciekawsza i przynosi lepsze wyniki.

Dzieci były zmęczone, ale chętnie poszłyby jeszcze raz na taką wycieczkę.

Po wycieczce wyciągnęły wniosek, że las jest bardzo ważny dla człowieka i zwierząt, że człowiek jest też potrzebny lasom i jego mieszkańcom. Mam nadzieję, że nasi podopieczni wyrosną na miłośników przyrody i będą rozumnie korzystać z jej dobrodziejstw, oraz będą zawsze pamiętać o tym, że *„Musimy dbać o środowisko, w którym mamy żyć. Chodzi tylko o to czy nauczymy się tego na czas.”*(Dawid Gates).

Marzena Skulimowska

Magdalena Borek

WYCIECZKA DO LASU I OBSERWACJA MROWISKA

Notatka

ze spotkania dnia 9 października 2007r. w naszym przedszkolu w ramach akcji „Sprzątanie Świata” odbyło się spotkanie z ekologiem. Tematem pogadanki było hasło „Jak możemy pomóc Ziemi”. Naszymi gośćmi byli pan Robert Kuźniarz dyrektor Wydziału Rolnictwa, Leśnictwa i Ochrony Środowiska oraz pani Małgorzata Kendziera która prowadzi w tym wydziale sprawy z zakresu gospodarki wodno - ściekowej.

Dzieci z dużym entuzjazmem przyjęły gości. Pan Robert opowiadał dzieciom o tym jak należy dbać o naszą planetę jak ją chronić. Ciekawie mówił również o tym w jaki sposób jej zagrażamy i czego absolutnie nie należy robić. Po skończonej pogadance dzieci zasypały gościa ciekawymi a nawet dość niespodziewanymi pytaniami. Pan Robert odpowiadał na niewyczerpująco i z humorem. W spotkaniu wzięły udział dzieci cztero-, pięcio- i sześćoletnie.

Na zakończenie organizatorki wręczyły gościom pamiątkowe dyplomy i wykonaną z ekologicznego surowca ozdobę na pamiątkę miłego spotkania.

Organizatorzy

Renata Detko
Magdalena Zielińska

Zabrudzenie lasu

Zwiedzamy nasze miasto- obserwacja zagrożeń i roślinności

Sprzątanie świata

SCENARIUSZ ZAJĘĆ ZINTEGROWANYCH

Osoba prowadząca: Magdalena Borek

Data: 27-09-2007

Grupa wiekowa: 6-latki

Temat kompleksowy: **ODPADY- SZUKAJ ZYSKU Z ODZYSKU**

Temat dnia: **KTO PODPALIŁ LAS?**

CEL GŁÓWNY: Uświadomienie szkodliwego oddziaływania odpadów na środowisko przyrodnicze

CELE OPERACYJNE:

Dziecko:

- dostrzeżać zanieczyszczenia środowiska przez człowieka,
- potrafi przedstawić za pomocą ruchu i gestu opowieść czytaną przez nauczyciela,
- poprawnie wypowiada się na temat opowiadania,
- potrafi dokonać podziału liczmanów ze względu na wielkość i kolor,
- potrafi dobrać odpowiednie figury taneczne do muzyki,
- aktywnie uczestniczy i współdziała w zabawie,
- potrafi wykonać pracę według podanego opisu.

METODY:

- Aktywizujące: eksponująca, podająca, praktyczna, poszukująca, drama

FORMY PRACY:

- grupowa,
- zespołowa ujednolicona,
- indywidualna ujednolicona.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- opowiadanie własne nauczycielki pt. „W lesie”, śmieci do inscenizacji opowiadania; podpisane kolorowe pojemniki na odpady, liczmany, karty pracy; materiały potrzebne do pracy plastycznej

PRZEBIEG ZAJĘĆ

1. Zaproszenie dzieci z podaniem głównego celu dnia

Zapraszam do mnie dzieci, które chcą się dowiedzieć jak należy zachowywać się w lesie, aby nie krzywdzić przyrody, tylko ją chronić, dzieci, które dbają o środowisko i chcą zostać przyjaciółmi przyrody.

2. W lesie — zabawa metodą opowieści ruchowej z elementami ćwiczeń ortofonicznych

Dzieci wchodzą w role zwierząt w tle muzyka relaksacyjna..

- rozmowa kierowana wysnuta z treści opowiadania nauczycielki:

- Kto bawił się na polanie?
- Kto przerwał zabawę zwierzętom?
- Co dzieci robiły w lesie?
- Jakie śmieci dzieci pozostawiły w lesie?
- Co się wydarzyło z powodu szklanej butelki?

- Jak zachowały się zwierzęta?
- Jak oceniasz postępowanie dzieci?

3. Sprzątanie leśnej polany – zabawa ruchowa

Dzieci wcielając się w role różnych leśnych zwierzątek sprzątają polanę ze śmieci. Segregują je do odpowiednich pojemników.

4. Butelki – zabawa matematyczna

Każde dziecko otrzymuje liczmany butelek, które dzielą na zbiory ze względu na wielkość (ustawiają je od najwyższej do najniższej) i kolor (tworzą zbiory butelek tego samego koloru). Sprawdzanie przez n-la poprawności wykonywanego zadania. Sprzątnięcie akcesoriów zabawy.

5. Wyższa – niższa – praca indywidualna

Rozdaje karty pracy z rysunkami butelek różnej wielkości. Zadaniem dzieci jest odpowiednio połączyć te butelki od najniższej do najwyższej.

6. Ekologia – zabawa z piosenką

7. Leśni detektywi - zabawa ruchowa

Wybrane przez n-la dziecko jest detektywem. Jego zadaniem jest odnaleźć osobę, która trzyma w zamkniętej dłoni leśny owoc (kasztan, żołądź, szyszkę). Dzieci wyciągają przed siebie ręce zaciśnięte w pięść. Detektyw wskazuje osobę, która ukrywa owoc, jeśli wskaże właściwą osobę, wówczas ta zostaje detektywem.

8. Mądra sowa– praca plastyczna

Dzieci wykonują metodą orgiami z kółek postać sowy.

Podsumowanie dnia:

- Czego się nauczyliście, o czym będziecie pamiętać?- wypowiedzi dzieci

Wręczenie dzieciom odznak - „PRZYJACIEL PRZYRODY”

W lesie - opowieść ruchowa

Podczas opowiadania nauczycielki dzieci interpretują tekst i przedstawiają go za pomocą ruchu, gestu, głosu, mimiki.

W pobliskim lesie, na pięknej zielonej polanie jak zwykle każdego ranka bawiło się troje przyjaciół: niedźwiedź, jeżyk i ruda wiewiórka. Bawili się w berka i chowanego oraz grali w zielone. W tej ulubionej grze zwyciężała zawsze najsprytniejsza wiewiórka. Dzisiaj ich miłe igraszki przerwały czyjeś okropne krzyki i głośna muzyka z kilku odbiorników radiowych. To na ich piękną polanę przyszły odpocząć dzieci z pobliskiego miasteczka.

Dzieci wbiegły na polanę. Krzycząc zaczęły niszczyć krzewy, łamiąc gałęzie do budowy szałasów. Dziewczynki zrywały wszystkie kwiatki, zaglądały do nerek w ziemi i zagradzały dla zabawy drogę mrówkom śpieszącym się do mrowiska. Grupa chłopców urządziła sobie wspaniałą ucztę. Jedli chrupki, cukierki, ciasteczka i popijali sokami i wodą mineralną. Po tym posiłku i hałaśliwych zabawach wszyscy poczuli się zmęczeni i postanowili wracać do domu. Zapomnieli jednak po sobie posprzątać i zostawili na polanie rozrzucone papierki, opakowania i co najgorsze szklane butelki.

Tego dnia była przepiękna bardzo słoneczna pogoda. Słońce świeciło mocno, a jego gorące promienie padały wprost na szklaną butelkę pozostawioną na polanie. W pewnym momencie wokół zaczęła się palić sucha trawa, a od niej zapaliła się sucha leśna ściółka. Na początku ogień był bardzo malutki, lecz wraz z podmuchami wiatru zaczął się szybko rozprzestrzeniać na rosnące w pobliżu krzewy i mniejsze drzewka. To wielkie nieszczęście pierwszy zauważył bóbr, który mieszkał na brzegu leśnego jeziora. Zawiadomił szybko inne leśne zwierzątka. Szczególna rola przypadła sprytniej wiewióreczce, która skacząc z drzewa na drzewo ostrzegła o grożącym niebezpieczeństwie i zachęcała do wspólnego działania. Wszystkie zwierzęta wzięły się do gaszenia. Na szczęście jezioro było bardzo blisko i wody w nim nie brakowało. Akcja gaszenia niebezpiecznego pożaru trwała dość długo, ale tym razem udało się im ugasić ogień i uratować własne domy przed spaleniem. Później zwierzęta musiały posprzątać śmieci na polanie, wszystkie zakopały w ziemi w starej mysiej norze. Nadszedł wieczór. Zwierzęta zmęczone, ale bardzo szczęśliwe usiadły na swej polanie i długo rozmawiały o uratowaniu ich lasu. „Lubimy ludzi dobrych, mądrych i dla nich nasz las jest otwarty. Nie chcemy jednak gości tych, którzy nie potrafią się w lesie zachować i krzywdzą nas”.

Prace dzieci 3-letnich z cyklu zajęć „Dobre rady na złe odpady”

SCENARIUSZ ZAJĘĆ DLA DZIECI 4 LETNICH

TEMAT KOMPLEKSOWY: ODPADY – SZUKAJ ZYSKU Z ODZYSKU

TEMAT DZIENNY : SPOSOBY NA ODPADY

DATA: 29.10.2007.

Cele:

- dostrzeżenie skutków niewłaściwego gospodarowania człowiekiem na Ziemi,
- szybkie reagowanie na sygnały umowne,
- klasyfikowanie przedmiotów według jednej cechy,
- sprawne poruszanie się w przestrzeni, wyrabianie płynności i zręczności ruchów,
- próby wykonywania prac plastycznych w małych zespołach.

Cele operacyjne:

- dziecko:
- dostrzega skutki zanieczyszczeń,
- reaguje na sygnały umowne,
- klasyfikuje przedmioty,
- sprawnie się porusza w przestrzeni,
- wykonuje pracę w zespole.

Metody:

- podająca
- problemowa
- eksponująca
- praktyczna

Formy:

- indywidualna
- zbiorowa
- zespołowa
-
- Środki dydaktyczne:
- płyta z piosenkami,
- sznurek, skórka od banana, torby, ścierka, bombonierka, kubki, trampki, piłka z dziurą, papier, plastikowe butelki, tekturę, starą książkę, zeszyt, gazety, reklamówkę, puszka po konserwie,

- kolorowe pudełka, kosze.

PRZEBIEG DNIA

1. Powitanie dzieci

Nauczycielka wita wszystkie dzieci tak, aby czuły się indywidualnie powitane:

- witam wszystkich, którzy są dzisiaj w radosnym nastroju (machanie ręką),
- witam wszystkich, którzy są dzisiaj smutni mi życzę, aby dzisiejszy dzień przyniósł im wiele radosnych wrażeń,
- witam wszystkie dziewczynki,
- witam wszystkich chłopców,
- witam serdecznie wszystkich gości, którzy nas odwiedzili.

2. „Sznurek Jurka”- wiersz

Dzieci siadają w kręgu nauczycielka inscenizuje wiersz pt. „Sznurek Jurka” rzucając do kosza poszczególne rzeczy, o których jest mowa w wierszu: sznurek, skórka od banana, torby, ścierka, bombonierka, kubki, trampki, piłka z dziurą, papier. Potem nauczycielka dorzuca jeszcze plastikowe butelki, tekturę, starą książkę, zeszyt, gazety, reklamówkę, puszkę po konserwie. Tworzy się wielkie wysypisko.

Następnie nauczycielka zadaje pytania na temat wiersza:

- W jaki sposób boisko zamieniło się w śmietnik?
- Jak ocenisz postępowanie Jurka i jego kolegów?
- Czy Jurek przewidział konsekwencje wyrzucenia przez siebie poplątanego sznurka?
- Wyjaśnienie pojęcia odpady.

3. „Taniec z gazetami”- zabawa ruchowa

Dzieci i nauczycielka ustawiają się na dywanie. Pani prosi aby dzieci dobrały się w pary i tańczą w rytm muzyki trzymając gazetę między wymienionymi częściami

ciała :

- dłońmi,
- brzuchem,
- kolanami.

4. „ Segregowanie odpadów”- zabawa matematyczna

Nauczycielka ustawia na dywanie cztery oznakowane pojemniki na dywanie oraz kosz z wrzuconymi podczas czytania wiersza odpadami. Następnie prosi

dzieci aby zastanowiły się jakie odpady trafią do pojemnika z napisem: papier (niebieski pojemnik), szkło (czerwony pojemnik), plastik i butelki (żółty pojemnik), inne odpady (zielony pojemnik). Następnie prosi dzieci aby posegregowały odpady z kosza do odpowiednich pojemników.

Po wykonaniu zadania nauczycielka wyjaśnia pojęcia – segregacja.

Następnie zadaje dzieciom pytanie czy wiedzą jakie są dalsze losy tych odpadów?

Nauczycielka wyjaśnia dzieciom co się robi z makulatury, złomu, z puszek aluminiowych, z plastiku, szkła.

5. „Czarodziejskie sprzątanie”- zabawa muzyczno- ruchowa.

Nauczycielka rozsypuje po całym dywanie papierowe kulki na środku ustawia kosz.

Prosi dzieci aby przy piosence „Leśne duszki”, pozbierały wszystkie papierowe kulki i wrzuciły je do kosza.

6. „Ekologiczny Świat”- praca plastyczna

Każdy stolik to jeden zespół, nauczycielka rozdaje zespołom arkusz szarego papieru, klej, pędzelki do kleju:

- 1 zespołowi domki, chmurki, słońce, drzewo wycięte z kolorowej gazety,
- 2 zespołowi domki, chmurki, słońce, drzewo wycięte z szarej gazety,
- 3 zespołowi domki, chmurki, słońce, drzewo wycięte z chusteczek śniadaniowych,
- 4 zespołowi domki, chmurki, słońce, drzewo wycięte z kolorowej gazety, szarej gazety i chusteczek śniadaniowych,
- 5 zespołowi domki, chmurki, słońce, drzewo wycięte ze starej książki.

Przeprowadziła
Magdalena Zielińska

Ziemia oczekuje pomocy

Zbiórka makulatury- podsumowanie

W ramach realizacji programu ekologicznego pt. „Żyję w zgodzie ze sobą i otoczeniem” zorganizowano na terenie naszego przedszkola zbiórkę makulatury. Ogólnoprzedszkolna akcja trwała w dniach 31.10.2007r do 6.11.2007r, a celem było kształcenie odpowiedzialności za stan najbliższego środowiska przyrodniczego oraz wdrażanie wszystkich do umiejętności selekcji odpadów.

Zebrano 550 kg makulatury, za którą uzyskano 40.80 zł. Pieniądze będą przeznaczone na ekologiczny plac zabaw.

W imieniu dyrekcji oraz całego przedszkola chcemy wszystkim podziękować za udział w akcji zbiórki makulatury.

Bardzo dziękujemy Pani Małgorzacie Biront za zorganizowanie transportu oraz rodzicom z wszystkich grup przedszkolnych.

Listy dzieci, które przyniosły makulaturę w ramach programu ekologicznego:

Grupa I

- 1.Patyrycja Zbroniec
- 2.Oskar Krawczyk
- 3.Marcel Skawiński
- 4.Mateusz Cichocki
- 5.Mikołaj Krajcarz
- 6.Kuba Marcola
- 7.Aleksandra Wójcik
- 8.Julia Kielnik
- 9.Adrianna Korkowska
- 10.Wiktoria malec
- 11.Antoni Kotylak
- 12.Małgorzata Atalska
- 13.Magdalena Krawczyk
- 14.Barbara Mazur
- 15.Kacper Skarzyński
- 16.Kamil Szymański
- 17.Konrad Żółkiewski

Grupa II

- 1.Dziura Szymon
- 2.Krawczyk Jakub
- 3.Patałuch Jan
- 4.Wilczyński Paweł

Grupa V

- 1.Konrad Sawka
- 2.Marysia Jadczyzyn

Grupa VI

- 1.Marta Rechul
- 2.Mateusz Grzeszczuk
- 3.Zuzia Kałużyńska
- 4.Julka Talabska
- 5.Basia Gajda

Grupa VII

- 1.Donika Borek
- 2.Karolina Biela
- 3.Daniel Lechoszest
- 4.Patrycja Gardian
- 5.Piotr Sobczyński
- 6.Diana Malec
- 7.Jakub Uchman

Grupa VIII

- 1.Karolina Kaznowska

Grupa X

- 1.Michał Budzaj
- 2.Natalia Paszt
- 3.Kamila Właż
- 4.Dawid Zasadniewski
- 5.Magdalena Hałasa
- 6.Katarzyna Tetrycz
- 7.Minika Wawrzusiszyn
- 8.Kacper Witt

Grupa XI

Rodzice, którzy przywieźli makulaturę w ramach programu ekologicznego:

- 1.Habel Marzena
- 2.Umer Jacek
- 3.Kowalczyk Józef
- 4.Kudyba Ryszard
- 5.Bednarczyk Marzena
- 6.Typek Anna
- 7.Czapla Piotr
- 8.Zielińska Magdalena
- 9.Grzelak Grażyna
- 10.Palada Renata
- 11.Fornalski Arkadiusz
- 12.Burek Aleksandra
- 13.Borejczuk Paweł
- 14.Madej Natalia

APEL JEDYNECZKI 25.10.2007 r

Tradycją naszego przedszkola są do kilku lat Apele Jedynecki, czyli comiesięczne spotkania wszystkich przedszkolaków, podczas, których jedna z grup prezentuje swój program artystyczny dla innych przedszkolaków i rodziców. W przedstawieniu występują wszystkie dzieci z grupy.

Dnia **25.10.2007** r w Prezentacjach Jedynecki wystąpiły dzieci 4 – letnie z grupy VI. Pokazały swoje umiejętności aktorskie podczas przedstawienia pt. „**Jesienny Świat**”. Dzieci poprzebierane w przepiękne stroje wykonane z pomocą rodziców, zachwyciły wszystkich obecnych profesjonalnym zachowaniem, recytowaniem swoich kwestii, śpiewem, tańcem.

Na scenie było bardzo kolorowo gdyż w przedstawieniu były:

wrózki jesienne – Marta, Patrycja, Julia, Ala, Gabrysia,

wiewióreczki – Szymonek M, Fabianek

niedźwiadek – Sylwus

wietrzyk – Rafałek

zajaczek – Artek

chmurka – Ania

król deszczowy – Kacperek

dzieci – Patrycja P, Karolek, Danielek, Szymonek S,

jesienne listeczki – Basia, Mateuszek Ł, Paulinka, Michałek, Marysia,

Mateuszek G, Wiktoria, Sebastian

Po przedstawieniu 4 - latków , wszyscy obejrżeli inscenizację wiersza J.

Tuwima w wykonaniu dzieci 6 – letnich z gr.I.

Po przedstawieniach nastąpiła najważniejsza część dnia, mianowicie - Pasowanie na Przedszkolaka. Wszystkie dzieci zaśpiewały hymn naszego przedszkola, z przejęciem powtarzały słowa przysięgi czytane przez Panią Dyrektor i wszystkie w ten sposób zostały członkami naszej przedszkolnej rodziny!

Scenariusz uroczystości Pasowania na Przedszkolaka

Temat: Jesienny Świat

Data: 25.10.2007

Prowadzenie:

Renata Detko

Magdalena Zielińska

Cele główne:

- śpiewanie piosenek całą grupą,
- nabywanie ogólnej sprawności ruchowej,
- wzmacnianie więzi emocjonalnej z grupą przedszkolną,
- deklamowanie wierszy z zastosowaniem modulacji głosu.

Cele operacyjne

dziecko potrafi:

- potrafi śpiewać piosenki,
- potrafi się swobodnie poruszać przy muzyce,
- z radością przebywa w grupie rówieśników,
- deklamuje wiersze.

Formy pracy: zbiorowa, indywidualna

Metody: ekspresywna, podająca.

Środki dydaktyczne: piosenki, płyty CD, tekst przedstawienia, tekst wiersza.

Prace przygotowawcze: udekorowanie sali, przygotowanie strojów dla dzieci oraz rekwizytów.

PRZEBIEG:

1. Powitanie gości oraz dzieci przez prowadzącą.
2. „Jesienny Świat”- przedstawienie w wykonaniu dzieci z grupy VI.
3. Przedstawienie fragmentu wiersza pt.„ Rzepka” przez dzieci z grupy I.
4. Wprowadzenie Pocztu Sztandarowego:
  - odśpiewanie hymnu przedszkola,
  - podejście reprezentantów wszystkich grup do sztandaru.
5. Odczytanie tekstu ślubowania przez panią Dyrektor.
6. Po zakończonym ślubowaniu prowadzące rozdają rodzicom karteczki z informacjami co odbyło się w przedszkolu w miesiącu wrześniu i październiku.
7. „Jesienny Taniec”- zabawa ruchowa.

BAL EKOLOGICZNY

Scenariusz opracowała: Monika Lewko

Zajęcie poprowadziła: Monika Lewko

Dnia: 13 – 11 – 2007r.

Cele ogólne:

- Rozbudzenie wyobraźni dziecka i umiejętności tworzenia
- Opanowanie elementów wiedzy przyrodniczo – ekologicznej
- Kształtowanie czynnej postawy proekologicznej
- Wspólna zabawa z dziećmi

Cele operacyjne:

Dziecko:

- Aktywnie uczestniczy w zabawie
- Wspólnie z rodzicami wykonuje strój ekologiczny
- Zna podstawowe zasady ochrony przyrody
- Odczuwa radość ze swoich osiągnięć

Metody:

- Słowna,
- Czynna,
- Stawianych zadań
- Pedagogika zabawy

Formy:

- Grupowa

Pomoce: korony dla miss i mistera, kule z papieru, pojemniki, kartonowe pudełka, kasztany, kwiaty z bibuły, płyty z nagraniami

Przebieg zajęcia:

1. Powitanie uczestników balu.
2. Śpiewanie piosenki ekologicznej przez każdą grupę.
3. Konkurs wiedzy (po 3 pytania dla każdej grupy, kasztan do koszyka za dobrą odpowiedź):
  - Jak pomagamy ptaszkom przetrwać zimę?
  - Jak nazywa się ptaszek, który śpiewa ćwir, ćwir?
  - Gdzie wyrzucamy papierki po zjedzeniu cukierków?
  - Czy las jest naturalnym domem dla zwierząt?
  - Czy hałas jest szkodliwy dla zdrowia?
  - Czy w lesie można rozpałać ognisko?
  - Czy ludzie mogą zjeść grzyby trujące?
  - Czy można łamać drzewom gałęzie, zrywać listki?
  - Czy w lesie można spotkać drzewa iglaste?
  - Czy w lesie należy hałasować?
  - Czy w lesie można zostawiać śmieci?
  - Czy do stawu można wrzucać śmieci?
  - Z czego robi się papier?
  - Co wrzucamy do pojemnika na papier?
  - Co wrzucamy do pojemnika na szkło?
4. „Rzut ekologiczny” – śmieciem do kosza.
5. Podliczenie punktów i wyłonienie zwycięskiej grupy.
6. Zabawa przy muzyce.
7. Pokaz mody – wybieranie miss i mistera balu, wręczenie koron.
8. Zabawa przy muzyce.
9. „Strażnicy przyrody” – złożenie przyrzeczenia

PRZYRZEKAMY:

- Chronić przyrodę... PRZYRZEKAMY
- Oszczędzać wodę... PRZYRZEKAMY
- Dokarmiać ptaki... PRZYRZEKAMY
- Dbać o zwierzaki...PRZYRZEKAMY
- Kwiaty hodować... PRZYRZEKAMY
- Drzewa szanować... PRZYRZEKAMY

- Ziemię ratować... PRZYRZEKAMY
- Nigdy nie śmiecić... PRZYRZEKAMY
- Uczyć tego wszystkie dzieci... PRZYRZEKAMY

10. Rozdanie dzieciom nagród – banany

11. Pożegnanie się z dziećmi i gośćmi.

KONKURS NA NAJCIEKAWSZY STRÓJ EKOLOGICZNY

1. KONKURS ODBĘDZIE SIĘ PODCZAS BALU PRZEBIERAŃCÓW DNIA 13.11.2007r.
2. W KONKURSIE WEZMĄ UDZIAŁ WSZYSTKIE DZIECI Z PRZEDSZKOLA, KTÓRE MAJĄ EKOLOGICZNE PRZEBRANIE
3. CELEM KONKURSU JEST ROZBUDZANIE WYOBRAŹNI DZIECKA I UMIEJĘTNOŚCI TWORZENIA
4. JURY W SKŁADZIE:

- *RODZIC*: WYSOCKA AGNIESZKA
- *NAUCZYCIEL*: SKWARSKA HALINA
- *NAUCZYCIEL*: IGRAS JOLANTA

PRZY OCENIE STROJU ZWRÓCI UWAGĘ
NA POMYSŁOWOŚĆ I „MATERIAŁ” WYKONANIA

ROZSTRZYGNĘCIE KONKURSU NA NAJLEPSZY STRÓJ EKOLOGICZNY

JURY W SKŁADZIE:

- *RODZIC*: WYSOCKA AGNIESZKA
- *NAUCZYCIEL*: SKWARSKA HALINA
- *NAUCZYCIEL*: IGRAS JOLANTA

WYRÓŻNIŁO NASTĘPUJĄCE OSOBY:

Z gr. I :

1. Bartoszek Barbara
2. Bednarczyk Tomasz
3. Dziura Szymon
4. Frąc Kacper
5. Gałaszkiwicz Wiktoria
6. Krawczyk Jakub
7. Krystek Oskar
8. Łukaszewicz Justyna
9. Oberda Kamila
10. Pataluch Jan
11. Tabaczek Klaudia
12. Wilczyński Paweł
13. Żróbek Zuzanna
14. Stasiuk Julia

Z gr. IV:

1. Bielak Dawid
2. Biront Alicja
3. Borejczuk Michał
4. Burek Magdalena
5. Czapla Dominika
6. Chudyga Szymon
7. Fornalski Michał
8. Fronc Kamil
9. Habel Tomasz

10. Hałasa Magdalena
11. Kluczek Karol
12. Kobielarz Paweł
13. Kowalczyk Piotr
14. Kudlicka Magdalena
15. Kudyba Zuzanna
16. Kuć Julia
17. Kulik Mateusz
18. Lorenc Julia
19. Madej Natalia
20. Majdanik Paweł
21. Palada Nikoletia
22. Typek Joanna
23. Umer Adam
24. Zielińska Angelika

Z gr. VII:

1. Bielak Karolina
2. Borek Dominika
3. Ferenc Jakub
4. Gardian Patrycja
5. Kapuśniak Kinga
6. Kozak Jakub
7. Lechoszest Daniel
8. Leńczuk Dawid
9. Malec Diana
10. Mandat Piotr
11. Mandat Tomasz
12. Majdańska Gabriela
13. Maślak Miłosz
14. Miller Martyna
15. Miziuk Katarzyna
16. Palada Dawid
17. Pyż Zuzanna

18. Sokołowska Izabella
19. Uchman Jakub
20. Wysocki Jakub

Z gr. IX:

1. Bondyra Szymon
2. Bełz Martyna
3. Cymbała Jagoda
4. Jabłońska Alicja
5. Jarosz Damian
6. Kozak Oliwia
7. Majdanik Damian
8. Małka Szymon
9. Pakuł Jakub
10. Pisarczyk Wiktoria
11. Szuta Jakub
12. Trybała Jakub
13. Wilczyńska Kinga
14. Wojtowicz Gabriela
15. Łapczyński Aleksander
16. Barczak Weronika
17. Kozyra Kornelia
18. Majdanik Julia
19. Michalczuk Maciej
20. Próchnicki Kacper
21. Jarecka Amelia
22. Kołodziej Wiktoria

Z gr. X:

1. Budzaj Michał
2. Hałasa Magdalena
3. Jasińska Maja
4. Krystek Julita
5. Łukaszewicz Piotr

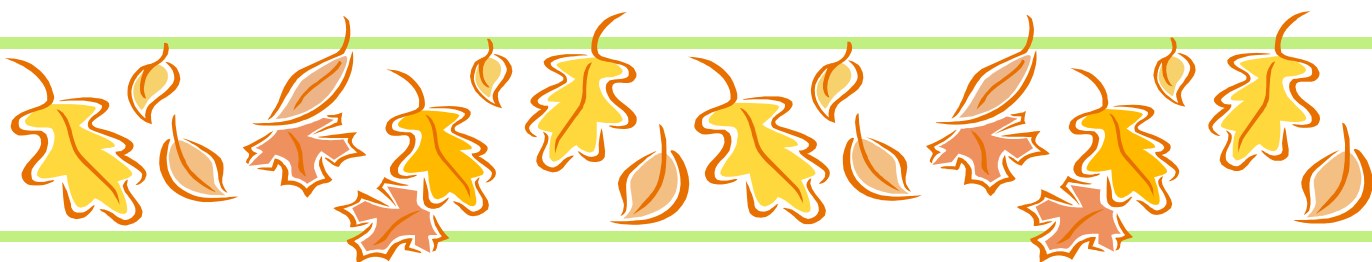
6. Paszt Natalia
7. Piwko Angelika
8. Puźniak Jakub
9. Umińska Martyna
10. Wawrzusiszyn Monika
11. Witt Kacper
12. Właż Kamila
13. Wołoszyn Krzysztof
14. Zasadniewski Dawid
15. Żróbek Mikołaj

Bal ekologiczny

INFORMATOR JEDYNKI

WRZESIEŃ, PAZDZIERNIK, LISTOPAD 2007

Przedszkola Samorządowego Nr.1 w Tomaszowie Lub.

JAK WYCHOWAĆ SZCZĘŚLIWE DZIECKO?

Często w prawidłowym wychowaniu dziecka przeszkadzają nam różnorodne nastroje i emocje jakie towarzyszą dzieciom w wieku przedszkolnym.

A oto jak można sobie radzić w niektórych takich sytuacjach:

ZŁE HUMORKI

Wszyscy rodzice chcieliby, by ich dzieci były radosne i uśmiechnięte. Ale niestety, to niemożliwe, bo gdy mały człowiek rośnie i zaczyna odkrywać świat, narażony jest na przeżywanie różnych emocji od radości do zadowolenia, po gorycz porażki, złość i żal. To naturalny etap rozwoju. My musimy pomóc dziecku w zmaganiu się z negatywnymi uczuciami, ale nie możemy go przed nimi uchronić.

Złość dziecka wygląda różnie. Jeden malec zamyka się w sobie i jest obrażony na cały świat, drugi krzyczy i tupie na rodziców, a jeszcze inny napina całe ciało, rzuca się na podłogę, kopie wszystkich wokół. Te gwałtowne wybuchy złości i gniewu są naturalną reakcją niedojrzałego układu nerwowego dziecka. Jeżeli czegoś maluchowi zabronimy zaczyna histeryzować. Robi to, by wymusić na nas zmianę decyzji. Jeżeli dla świętego spokoju mu ulegniemy, zawsze będzie reagował w ten sposób i doprowadzimy do tego, że to nie my będziemy wychowywać dziecko tylko ono nas. W chwili wybuchu złości dziecka nie wolno nam się denerwować. Lepiej będzie poczekać aż malec ochłonie. Unikajmy stosowania przemocy, bo tylko nasilimy w nim agresję.

Napady złości u dzieci są też spowodowane rozpaczliwą chęcią zwrócenia na siebie uwagi rodziców. Jeżeli nasze dziecko często histeryzuje albo ostentacyjnie się na nas obraża, zastanówmy się czy nie czuje się ono w jakiś sposób zagrożone. Często powodem takiego strachu jest pojawienie się młodego rodzeństwa.

Zdetronizowany jednak odczuwa silną zazdrość i robi wszystko, by skupić na sobie uwagę bliskich. Zazwyczaj staje się nieznośny i jeśli na to zareagujemy złością odsuniemy go od nowego członka rodziny, osiągniemy fatalny efekt. Starsze dziecko będzie rosło w poczuciu krzywdy i przekonaniu o swojej małej wartości, a to może się później źle odbić na jego dorosłym życiu. Dlatego od samego początku wciągamy go do pomagania przy maluszku i tłumaczymy jak ważna i odpowiedzialna jest rola starszego brata czy siostry.

Pamiętajmy najwięcej osiągniemy z dzieckiem po dobroci. Jeżeli więc tylko na to zasłuży „chwalmy je” a przekonamy się, że to nagrody a nie kary są dla niego najlepszą motywacją do grzecznego zachowania się. Dzięki temu stworzymy z nim silną więź uczuciową, która przez wiele lat będzie procentować. Mówmy też naszym dzieciom jak bardzo je kochamy. Świadomość naszej miłości doskonale wpłynie na ich emocjonalny rozwój.

BIĆ CZY NIE BIĆ? OTO JEST PYTANIE!

Nawet jeśli dziecko swoim kaprysem wyprowadzi nas z równowagi, starajmy się go nie bić. Pamiętajmy że każdy klaps to oznaka naszej bezradności.

Wprawdzie maluch zaraz się uspokaja (zaczyna płakać albo się obraża) ale to krótko trwała i mało efektywna metoda. Zamiast bicia możemy stosować inne „środki represji” jak zakaz oglądania telewizji czy jedzenia słodczy. Jeżeli będziemy konsekwentni i jasno określimy dziecku granice co mu wolno, a czego nie osiągniemy najlepszy efekt wychowawczy.

JAK WYCHOWAĆ WRAŻLIWE DZIECKO ?

Tak zwana inteligencja moralna pojawia się u dziecka między czwartym, a piątym rokiem życia. Dopiero wtedy maluch zaczyna sam odróżniać dobro od zła. My jednak już od najmłodszych lat powinniśmy go uczyć na krzywdy i wyrabiać w nim poczucie sprawiedliwości. Musimy nie tylko powtarzać, że kłamstwo, kradzież, bicie siostry czy męczenie jakiegoś zwierzątka jest złe ale także tłumaczyć, dlaczego. Mówmy mu więc o bólu i cierpieniu innych ludzi i istot, zachęcajmy do pomagania starszym i słabszym. I najważniejsze sami starajmy się postępować według reguł, które chcemy wpoić dziecku. To będzie dla niego najlepsza szkoła wrażliwości i uczciwości.

A JEŚLI TO ADHD ?

Nawet jeżeli psycholog potwierdzi nasze obawy i stwierdzi u dziecka zespół nadpobudliwości psychoruchowej z deficytem uwagi, zwany popularnie ADHD nie wolno nam wpadać w panikę. Szybkie rozpoznanie i zastosowanie psychoterapii gwarantuje pokonanie tej choroby. Dziecko z ADHD wymaga szczególnego traktowania. Przede wszystkim należy mu przekazać jasne komunikaty np. zamiast „sprzątnij pokój” trzeba powiedzieć „pozbić autka”. Dla takiego dziecka warto opracować specjalny plan dnia z dużą ilością zabaw ruchowych i warto się go trzymać, a także system kar i nagród.

RADY DLA RODZICÓW MAŁEGO ZŁOŚNIKA

Zapanowanie nad złością dziecka to bardzo trudne zadanie, można sobie z nim poradzić. Przede wszystkim to my musimy zachować spokój. Jeżeli sami przy maluchu się złościśmy i gwałtownie okazujemy swoje emocje, nie możemy wymagać od niego ich tłumienia. W sytuacji gdy małe dziecko wpada w złość spróbujmy odwrócić jego uwagę od przedmiotu sporu, a nawet je czymś rozbawić, jeżeli jednak dziecko jest starsze starajmy się z nim porozmawiać i wytłumaczyć dlaczego nie może czegoś zrobić. Wysłuchajmy też czemu tak bardzo mu na tym zależy. Stosujmy kary ale nie używajmy przemocy. Nigdy też nie zniechęcajmy malucha do odbijania sobie złości na kimś np. na słabszym koledze. Pod żadnym pozorem nie straszmy swojej pociechy, że jeżeli się nie zmieni, przestaniemy ją kochać. Wprawdzie efekt będzie natychmiastowy ale przez takie groźby dziecko może stracić poczucie bezpieczeństwa. Gdy w końcu maluch się uspokoi przytulmy go koniecznie. Dzięki temu będzie pewny że bez względu na wszystko kochamy go i nic tego nie zmieni.

10 PRZYKAZAŃ DLA RODZICÓW *aby wychować szczęśliwe dziecko*

Nikt z dnia na dzień nie staje się rodzicem doskonałym. Ale jak niemal wszystkiego – tego też można się nauczyć. Trzeba tylko ZACZAĆ.

- 1. KOCHAJ** Dziecko darzy nas od chwili narodzin miłością bez granic i takiej też oczekuje od nas. Nawet jeśli zrobi coś nie tak, powinno wiedzieć, że to w niczym nie osłabiło naszego uczucia.
- 2. SZANUJ** Dziecko to przede wszystkim człowiek. Należy mu się więc szacunek. Wzmacniamy w ten sposób jego wiarę we własne siły i zwiększamy samoocenę.
- 3. SŁUCHAJ** Jeżeli oczekujemy aby dziecko liczyło się z naszym zdaniem, pozwólmy i jemu wypowiedzieć się na ważne dla niego tematy. Dzięki temu dowiemy się co jest dla niego ważne i będziemy mogli skutecznie je wspierać.
- 4. ROZMAWIAJ** Rozmowa wzmacnia i integruje z czasem przerodzi się w bardziej partnerskie dyskusje i pozwoli na utrzymanie kontaktu z dzieckiem w miarę dorastania.
- 5. UFAJ** Obdarzenie zaufaniem daje dziecku poczucie odpowiedzialności. Utwierdza w przekonaniu, że jest tego zaufania wart. Okazując zaufanie wzmacniamy również nasz autorytet.
- 6. WSPIERAJ** Dziecko musi mieć przekonanie, że w każdej sytuacji stanimy po jego stronie. Nawet gdy popełni błąd to my powinniśmy pomóc mu go naprawić.
- 7. ROZMAWIAJ** Bądźmy blisko naszego dziecka. Interesujmy się jego pasjami. Dowiadujmy się co jest dla niego ważne. Czego się obawia i o czym marzy. Wówczas będzie nam łatwiej mądrze rozwijać jego zdolności.
- 8. NAGRADZAJ** Doceniaj sukcesy, nawet te najmniejsze. Dziecko musi wiedzieć, że sprawia nam w ten sposób radość i zdobywa nasze uznanie. To wzmacnia poczucie jego własnej wartości. Uczmy też wzorów właściwego postępowania.
- 9. STAWIAJ GRANICE** Dziecko musi od najmłodszych lat mieć jasną informację o tym, co jest przez nas akceptowane, a czego nie pochwalamy czy wręcz zabraniamy. Pamiętajmy zawsze, aby wyjaśnić dziecku dlaczego pewnych rzeczy nie wolno mu robić.
- 10. BĄDZ WZOREM** Jeżeli oczekujemy, aby nasze dziecko prezentowało określoną postawę musimy przede wszystkim być dla niego przykładem. Dziecko naśladując nasze zachowania osiągnie zamierzony cel.

Nauczyciele w naszym przedszkolu starają się wszechstronnie rozwijać Wasze dzieci i stymulować ich rozwój umysłowy i poznawczy przez pracę nowoczesnymi aktywizującymi metodami. Wszyscy n-le ciągle sami się doskonalą, bo chcą zaspokoić aktualne potrzeby edukacyjne dzieci. Przeglądając nowinki pedagogiczne jak również obserwując środowisko naturalne nie mogły pominąć i nie zauważyć problemów klimatycznych w świecie to jest efektu cieplarnianego. Zapoznały się z programem ekologicznym współfinansowanym przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie. Na

podstawie tego programu został opracowany Program Edukacji Ekologicznej w naszym przedszkolu “Żyję w zgodzie ze sobą i otoczeniem”. Ponieważ Ziemia opiekuje się nami, zaopiekujmy się Ziemią!

Program ten przeznaczony jest dla wszystkich grup wiekowych i będzie realizowany za pomocą form:

- Zabawy oraz inne formy działalności dzieci pozwalające na rozwijanie własnej inicjatywy
- Spacer, wycieczki
- Zajęcia organizowane przez nauczycielkę z całą grupą lub w małych zespołach
- Udział w akcjach organizowanych w przedszkolu
- Udział w konkursach, quizach, turniejach.

ZAŁOŻENIAMI PROGRAMU JEST:

- 1. Rozszerzenie zainteresowania przyrodą Rostocza,**
- 2. Promowanie wśród rodziców, dzieci i młodzieży wiedzy ekologicznej,**
- 3. Organizowanie obserwacji przyrodniczych, zabaw badawczych, eksperymentów**
- 4. Aktywność rodziców w życiu przedszkola przez włączenie się i udział w różnych formach oddziaływań przedszkolnych**
- 5. Uświadomienie potrzeby ograniczania ilości śmieci poprzez stosowanie opakowań wielokrotnego użytku**
- 6. Ochrona przyrody przed negatywną ingerencją człowieka, zaśmiecanie środowiska.**

Miejmy taką nadzieję, że pokolenia nasze w przyszłości przyczynią się do poprawy zachowań proekologicznych i będą żyły na czystej i zdrowej planecie.

Co już było

IX.

- 08.2007 r odbyło się spotkanie integracyjne we wszystkich grupach w których dzieci i rodzice mieli okazję poznać się nawzajem oraz n-li sale i wyposażenie
- Zebrania grupowe we wszystkich grupach
- Spotkanie z policjantem gdzie uczestniczyły wszystkie grupy
- Wycieczka do lasu, Siwa Dolina gr. I, IV, VII, IX, XI
- Udział w akcji sprzątanie świata gr. VI, IV, X, XI
- Wycieczka -Zabytki Tomaszowa gr. IV
- Spotkanie integracyjne na świeżym powietrzu “ Rodzinne gry i zabawy” gr. IV
- Dzień chłopaka gr. IV, VI, X
- Zajęcia otwarte z edukacji ekologicznej “Woda źródłem życia” gr. IV
- Wykopki przedszkolaka- zajęcie w gospodarstwie rolnym gr. IV
- Wycieczka poznawcza do młyna i piekarni gr. IV

X.

- Wycieczka do parku gr. IV, V, VI, IX, X, XI
- Wycieczka na Zielony rynek gr. VI, VII, X, V, XI, X, IX
- Wycieczka do szkoły podstawowej gr. I, X
- Spotkanie z leśnikiem gr. I, IV, VII, X- Oiz „Przyjaciel przyrody”- gr.V, XI
- Piknik na siwej dolinie gr. VI, X, IX, VIII, XI

- Wycieczka na pocztę gr. I, IV, X, VII, IX, V, XI
- Pasowanie na przedszkolaka podczas Apelu Jedynecki wszystkie grupy „Kolorowy świat “ gr. VI
- Konkurs fotograficzny “Roztoczańskie okazy Przyrody”

Protokół konkursu “ Roztoczańskie okazy Przyrody “

10 października zakończono konkurs fotograficzny dla dzieci z rodzicami pt. “Roztoczańskie okazy Przyrody” który został ogłoszony 12. IX. 2007 r. Konkurs miał na celu zainteresowanie dzieci wiedzą przyrodniczą, dostrzeganie piękna Roztoczańskiej przyrody, uświadomienie i zrozumienie roli przyrody w życiu człowieka, kształtowanie postaw proekologicznych.

W konkursie uczestniczyło 16 dzieci z opiekunami. Zgłoszono 34 prac. Komisja w składzie: Danuta Krzaczkowska, Magdalena Borek, Anna Marcola, miała trudne zadanie, gdyż miała wybrać kilka z nich. Po głębokiej analizie komisja orzekła ,że wszystkie prace spełniają podane kryteria, są atrakcyjne, ciekawe, ukazują przyrodę Roztocza. Postanowiono nie wyłaniać prac według miejsc.

Wszyscy uczestnicy konkursu za swoje zaangażowanie pomysłowość często poszukiwania ciekawych okazów zostali nagrodzeni na Apelu Jedynecki- 25 października 2007 roku.

Prace zgłoszone na konkurs można podziwiać na wystawie w holu budynku Przedszkola Samorządowego Nr. 1 przy ulicy Chocimskiej 17 i 19.

Nawet w przedszkolu można rozbudować zainteresowania przyrodnicze dzieci, oraz osiągnąć satysfakcję, sukcesy, między innymi poprzez udział w konkursach. Pewne jest iż każdy, kto chce popisać się swoimi zdolnościami, znajdzie wśród ofert taki konkurs, który, pozwoli osiągnąć mu sukces.

- Konkurs na dokończenie zdania “Moje przedszkole”– wszystkie grupy

W konkursie “Dokończ zdanie” na temat “Moje przedszkole” wzięło udział 58 dzieci wraz z rodzicami. Wyróżniono 10 najciekawszych wypowiedzi dzieci.

Pytania konkursowe:

1. Po co dzieci chodzą do przedszkola?
2. Czego nie lubisz w przedszkolu?
3. Co można robić w przedszkolu?

Odpowiedzi dzieci:

Kamila O. gr II

1. Bo lubią !
2. Jeść dużą łyżką zupki
3. Bawić się , uczyć, śpiewać piosenki, uczyć wierszyków, oglądać bajeczki

Kamil K gr. X

1. By uczyć się literek, sprzątać po zabawie
2. Nie lubę dostawać czarnych kropek
3. W przedszkolu można się uczyć różnych nowych rzeczy, można bawić się z innymi dziećmi

Joanna T. gr.IV

1. Po to aby się uczyć, poznawać kolegów i koleżanki nowe panie, wspólnie rozmawiać
2. Dzieci mocno rozrabiają
3. W przedszkolu można się bawić, śpiewać, tańczyć, oglądać bajki, malować, jeździć na różne wycieczki

Jagoda C. gr. IX

1. Dzieci chodzą do przedszkola żeby nie oglądać zbyt dużo telewizji w domu
2. Nie lubię kiedy dzieci się na mnie rzucają, kiedy przychodzę do przedszkola
3. W przedszkolu można składać życzenia z okazji Dnia Nauczyciela i rozmawiać z paniami na różne tematy

Jakub.U. gr. VII

1. Poznawać nowe rzeczy i uczyć się
2. Niektórych zabawek np. Lalki
3. Bawić się , chodzić na wycieczki, uczestniczyć w występach

Karolinka K. gr. VII

1. Aby się uczyć i bawić

2. Niedobrych dań do jedzenia
3. Bawić się i rozmawiać o ważnych rzeczach: warzywach, zębach i policjantach

Patrycja Z. gr I

1. Aby poznawać literki, uczyć się liczyć, ciekawie spędzać czas
2. Jak są bardzo trudne pytania
3. Fajnie się bawić z koleżankami kolegami

Michał CH. Gr. III

1. Aby się bawić i uczyć się piosenek
2. Jak przychodzi do sali i płaczę
3. Można się bawić samochodzikiem z którego odpada czarne kółko

Maria J. gr. V

1. Aby uczyć się nowych piosenek i wierszyków
2. Gdy dzieci gryzą i szczypią oraz mlaskają przy jedzeniu
3. Bawić się i układać wieże z klocków

Barbara G. gr. VI

1. Aby się nie nudzić w domu, aby bawić się w "Turka", aby spotykać dużo dzieci
2. Zagiętej kiełbasy, zabawy w pistolety, jak dzieci skarżą
3. Bawić się uczyć się, budować z klocków domki jeść śniadanie, oglądać bajki.
  - Konkurs "Moja rodzina" – wszystkie grupy.
  - Ponadto wszystkie dzieci 6-letnie zostały przebadane przez: lekarza i wyodrębniono grupy do ćwiczeń korekcyjnych, korygujących wady postawy oraz logopedę i zakwalifikowano niektóre z nich na zajęcia z zakresu korygowania wad wymowy, lekarza stomatologa i zaproponowano rodzicom bezpłatne wizyty w gabinecie stomatologicznym.

Co będzie

XI

- Apel Jedyneczki "Zima oczekuje pomocy" gr. I, X
- Spotkanie z funkcjonariuszami straży granicznej – grupy 5-6 latków
- Zebranie informacyjne we wszystkich grupach dla rodziców
- Czytanie bajek dzieciom "Mamo, tato przeczytajcie nam" gr. VI, II, IV
- Zabawy andrzejkowe "Czary mary" – wszystkie grupy
- Jesienne śpiewanie montaż słowno- muzyczny- taneczny gr. IV
- Cykl zajęć – "Liga ochrony Wróbelka Elemelka" – dokarmianie ptaków gr. IX, II, III, VI, V, VIII, X
- Wykonanie karmników dla ptaków gr. I, III, VI, V, VIII, XI
- Konkurs na wiersz o o wróbelku- wszystkie grupy
- Zajęcia otwarte „Pomagamy zwierzętom” gr. III
- „Parasole, Parasolki” gr. X
- "Czarodziejska opowieść" – spotkanie integracyjne z rodzicami i dziećmi gr. III
- Zajęcie otwarte pt. "Jesienna pogoda" gr. VI

INFORMATOR JEDYNECZKI EKO-ECHO

OPRACOWAŁA

MARIA PIASECKA

*„Człowiek jest tworem i twórcą
swojego środowiska ....”*

Sztokholm 1972

W procesie wychowania dzieci od lat poszukuje się coraz skuteczniejszych rozwiązań, które służyłyby ich rozwojowi. Bardzo ważne jest wychowanie w toku wszechstronnych kontaktów dziecka z otaczającym go światem - środowiskiem, w którym żyje.

Poznając świat oraz siebie w tym świecie, dziecko musi nauczyć się odpowiedzialności za teraźniejszość i przyszłość swojego miejsca - Ziemi i jej przyrody.

„Nowa rozszerzona koncepcja edukacji powinna umożliwić każdej jednostce odkrywanie, pobudzanie i wzmacnianie jej potencjału twórczego - ujawnić skarb ukryty w każdym z nas. Zakłada to odejście od wizji edukacji wyłącznie instrumentalnej, postrzeganej jako konieczna droga do osiągnięcia określonych rezultatów / umiejętności nabycia różnych zdolności /”¹

Od najmłodszych lat dziecko powinno uczestniczyć w poznawaniu zagrożeń środowiska naturalnego i uczyć się poszukiwać takich rozwiązań, aby ochronić Ziemię.

Opracowanie niniejsze zawiera część teoretyczną mówiącą o ogólnych wiadomościach z wychowania ekologicznego, Roztoczańskim Parku Narodowym oraz część w której zawarte są propozycje metodycznych rozwiązań w pracy z dzieckiem.

---

¹ Biblioteka Reformy Nr 21 „MEN o przedszkolach”

*„Musimy nauczyć się dbać o środowisko
w którym mamy żyć.
Chodzi o to, czy my nauczymy się tego na czas”*

Dawid Gates

EDUKACJA PRZYRODNICZA ŚWIATA

W podstawie programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkole podstawowej mówi się:

„Celem wychowania przedszkolnego jest wspomaganie i ukierunkowywanie rozwoju dziecka zgodne z jego wrodzonym potencjałem i możliwościami rozwojowymi w relacjach ze środowiskiem społeczno - kulturowym i przyrodniczym. Wynikające z powyższego celu zadania dostosowane do potrzeb i możliwości rozwojowych dziecka nauczyciel realizuje w ramach obszarów edukacyjnych”¹

1. Poznawanie i rozumienie siebie i świata,
2. Nabywanie umiejętności poprzez działanie,
3. Odnajdowanie swojego miejsca w grupie rówieśniczej, wspólnocie,
4. Budowa systemu wartości.

W niżej podanych informacjach uwzględnione zostały niektóre treści zmierzające do uświadomienia dzieciom roli człowieka wobec środowiska:

I. Powietrze

1. Uświadomienie dzieciom, że powietrze jest składnikiem środowiska, niezbędnym do życia; zatem musi być bardzo czyste np. wycieczka do kotłowni węglowej i gazowej.
2. Wdrażanie do wietrzenia pomieszczeń.

---

¹ „Podstawa programowa wychowania przedszkolnego ...” Dz. U. Nr 2

3. Przyzwyczajanie do systematycznego odkurzania urządzeń w taki sposób, by kurz zbierać za pomocą ścierki lub odkurzacza.
4. Usuwanie roślin, które wydzielają substancje szkodliwe dla zdrowia
5. Ukazywanie szkodliwości palenia papierosów i przebywania w pomieszczeniach palaczy.

II. Woda

Ukazywanie dzieciom:

1. przyczyn zanieczyszczenia wody,
2. wszechstronne zastosowanie wody - w przemyśle, chowie zwierząt, uprawie roślin, w gospodarstwie domowym,
3. deficytu zasobów wodnych na kuli ziemskiej a także w Polsce

Wdrażanie dzieci do racjonalnego i oszczędnego używania wody.

III. Gleba

Przestrzeganie zasad takich, jak np.:

1. nie niszczenie zwierząt i roślin żyjących w glebie,
2. nie niszczenie roślinności pokrywającej glebę,
3. nie stosowanie nawozów mineralnych i chemicznych środków ochrony roślin,
4. nie wypalanie resztek roślinnych w ogrodzie / aby nie niszczyć znajdujących się w glebie pożytecznych organizmów / lecz składania ich na pryzmie kompostowej,
5. zadrzewianie i zakładanie trawników na obszarach mało urodzajnych,
6. pielęgnowanie roślin
7. stosowanie w terminie, dobrze dobranych nasion i sadzonek do wysiewu i sadzenia.

IV. Krajobraz

Ukazywanie dzieciom krajobrazu właściwej okolicy na tle ojczystego kraju i innych regionów świata / wycieczki /. Duże znaczenie w tym względzie mają teksty literackie, filmy dostosowane do możliwości percepcyjnych i recepcyjnych dzieci

w wieku przedszkolnym z odpowiednio dobranym komentarzem przez nauczyciela. Najbardziej wskazanymi formami i metodami pracy z dziećmi powinny być obserwacje własnego otoczenia i prace na rzecz rodzinnego domu, przedszkola, osiedla.

V. Miejsce zamieszkania - przedszkole

1. przyzwyczajanie dzieci do przebywania w estetycznie i funkcjonalnie urządzonym otoczeniu,
2. pomaganie domownikom w lekkich pracach porządkowo – gospodarczych,
3. udział w pracach użytecznych, np. grabienie liści, zbieranie patyków,
4. dostrzeganie w najbliższym otoczeniu zmian będących wynikiem pracy człowieka,
5. zwracanie uwagi na zjawiska i zmiany zachodzące w otoczeniu w wyniku ingerencji człowieka.

VI. Chronione rośliny i zwierzęta

1. Czytanie popularnonaukowych opracowań na tematy przyrodnicze, oglądanie filmów,
2. Organizowanie gier i zabaw z piosenkami,
3. Uprawianie roślin chronionych w ogrodzie przedszkolnym lub kąciiku przyrody,
4. Organizowanie wycieczek i spacerów do pobliskich ekosystemów w celu odnajdywania okazów chronionych.

VII. Hałas / zapewnienie dzieciom właściwej atmosfery /

1. Obserwowanie obiektów i zjawisk przyrodniczych z zachowaniem ciszy,
2. Zabawy przy muzyce,
3. Słuchanie audycji radiowych i telewizyjnych,
4. Słuchanie koncertów fonograficznych, wierszy i inscenizacji, głosów zwierząt itp.

5. Śpiewanie piosenek, wygłaszanie tekstów poezji i prozy przez dzieci.

Polska, znalazła się wśród krajów objętych klęską ekologiczną i staje przed bardzo trudnym zadaniem dokonania zmian. Mamy dwadzieścia siedem rejonów zagrożeń klęską. Dotknięte są wszystkie podstawowe czynniki biosfery: woda, powietrze, gleba, roślinność.

Do takiego zachwiania równowagi biologicznej przyczynił się rozwój cywilizacji, to stało się przyczyną niepożądanych procesów, z którymi należy walczyć.

Procesy te, to w głównej mierze:

- wzrost zachorowań ludzi / choroby oczu, układu oddechowego, alergię /
- schorzenia zwierząt / niekiedy zanikanie całych gatunków /
- wyjałowienie gleby i zatrucia atmosfery
- pogorszenie stopnia jonizacji powietrza
- wzrost natężenia hałasu
- wzrost liczby narodzin dzieci z różnymi wadami egzogennymi i entogennymi
- przyśpieszenie korozji materiałów budowlanych.

Współczesny człowiek, aby żyć i cieszyć się pięknem życia, jest zobowiązany budować i rozwijać wiedzę ekologiczną, począwszy od przedszkola.

„Ekologia oznacza ciebie i świat, w którym przeżywasz: twoje środowisko ludzkie, twój sposób życia”¹

A zatem proekologiczne wychowanie i nauczanie dziecka to celowa, planowana, systematyczna praca nauczyciela przy współudziale rodziców i środowiska współpracującego z przedszkolem.

Wśród wielu metod poznawania środowiska naturalnego czy społecznego w przedszkolu skuteczną jest metoda obserwacji.

Jest to .....”osobliwy sposób spostrzegania, gromadzenia i interpretowania poznawanych danych, w naturalnym ich przebiegu i pozostających w bezpośrednim zasięgu widzenia i słyszenia obserwatora”¹

---

¹ A. M. Łupina, „Ekologia czy pesymizm końca XX wieku” Wydawnictwo Epoka, 1992 r. s. 45

Ze względu na czas trwania wyróżniamy obserwacje długo - i krótkotrwałe.

W przedszkolu mogą odbywać się podczas wycieczek, spacerów, zabaw w terenie, w kąci przyrody, na działce. Niekiedy można dokonywać obserwacji w sposób pośredni za pomocą technicznych środków dydaktycznych / lupa, mikroskop, szkło powiększające, atlasy, plansze, zestawy filmów, literatura /.

NIEKTÓRE FORMY PRACY STOSOWANE W NASZYM PRZEDSZKOLU

Zadaniem nauczyciela jest rozszerzenie świadomości ekologicznej poprzez współpracę ze środowiskiem w zakresie:

- popularyzowania wiedzy ekologicznej / poprzez teatryki, konkursy, zgaduj – zgadule /
- współpracy z rodzicami / pedagogizacja ekologiczna, wspólne zabawy, zajęcia, praca na rzecz środowiska i jego ochrony /
- współpracy ze środowiskiem: szpital, ośrodek zdrowia
- nawiązanie kontaktu z przedszkolami propagującymi w swojej pracy ekologię / wizja /, dzielenie się doświadczeniami.

---

¹ M. Łobocki, „Metody badań pedagogicznych” PWN, Warszawa 1982, s. 94.

Zajęcia otwarte z udziałem rodziców - zabawy w lesie „Siwa Dolina.

Zajęcia na temat „Odpady-szukaj zysku w odzysku”

Ciekawostki ekologiczne

Ciekawe zajęcie o Wróbelku Elemelku

**Pokonujemy górki i pagórki pięknych okolic
zbierając ziemniaki.**

I my zbieramy makulaturę.

Dziękujemy za bogate informacje o środowisku ekologicznym.

PODSTAWOWE TEMATY EKOLOGICZNE

Ekologia:

- nauka biologiczna, badająca organizmy w ich środowiskach - populacje zwierząt i roślin różnego rodzaju zespoły organizmów, ich strukturę, funkcjonowanie, zmienność i zależność na tle środowiska abiotycznego / wyższe warstwy atmosfery /

Ekoklimaty:

- czynniki klimatyczne wpływające na organizmy zamieszkujące dany obszar / las, łąkę / - makro i mikroklimat.

Ekologia człowieka:

- wyodrębniona gałąź nauki, zajmująca się badaniem wpływu na człowieka czynników środowiskowych, oddziałujących na niego korzystnie lub szkodliwie oraz badaniem zdolności adaptacyjnych człowieka.

Ekosystem:

- układ ekologiczny obejmujący żywe organizmy i środowisko nieożywione / biocenoza, biotop /, w którym zachodzi obieg materii i przyływ energii / łąka, staw, las /.

Biotop:

- środowisko naturalne zawierające swoisty zespół czynników abiotycznych, stanowiący podłoże życia danej biocenozy.

Abiotyczne czynniki środowiska:

- naturalne uwarunkowania środowiska nieorganicznego takie jak: temperatura, poziom radiacji, oświetlenie, częstotliwość oscylacji dźwiękowych.

Demografia:

- nauka o ludności, bada zależności ilościowe i jakościowe, strukturę i rozwój w określonych warunkach klimatycznych.

Hałda:

- nasyp utworzony przez odkładanie zbędnych materiałów, urobku.

Kwaśny deszcz:

- opady atmosferyczne stałego kwasu siarkowego wytwarzające się w atmosferze zanieczyszczonej tlenkami siarki.

Smog:

- silne zanieczyszczenie powietrza w dużych miastach przemysłowych.

Ozonosfera:

- warstwa atmosfery ziemskiej na wysokości od 10 – 15 km, odznaczająca się dużym stężeniem ozonu.

Sfera rekreacyjna:

- naturalny lub sztuczny krajobraz dokładnie przystosowany do wypoczynku ludzi z uwzględnieniem potrzeb zdrowotnych, psychofizycznych.

OBSZARY KRAJOBRAZU CHRONIONEGO

Rezerwat przyrody:

- obszar chroniony ze względu na szczególne walory przyrodnicze, naukowe, kulturowe i krajobrazowe.

Rezerwat ścisły:

- miejsce w którym brak ingerencji ludzkiej.

Rezerwat częściowy:

- prowadzone są w nim podstawowe czynności gospodarcze.

Zadaniem rezerwatu jest ochrona ginących roślin, zwierząt oraz ochrona specyficznych biocenoz lub fragmentów ekosystemów, które są zagrożone działalnością ludzi. Typy rezerwatów: faunistyczny, krajobrazowy, leśny, torfowiskowy, florystyczny, wodny, przyrody nieożywionej, stepowy i inne.

Parki narodowe:

- stanowią atrakcję środowiskową i turystyczną. Jest to teren charakterystyczny dla danego regionu, bardzo często wzbogacony pamiątkami kultury, zabronione niszczenie i zanieczyszczanie.

Pomniki przyrody:

- pojedyncze okazy roślinne / np. stare drzewa pojedyncze lub grupa /. Chroni się je pod względem historycznym, naukowym i estetycznym. Skały i twory geologiczne, to także miejsca chronione.

SPACERKIEM PO ROZTOCZU

Obszary o najwybitniejszych walorach krajobrazowych:

- ✓ Krasnobrodzki Park Krajobrazowy - 9350 ha
- ✓ Park Krajobrazowy Puszczy Solskiej – 21305 ha
- ✓ Południworoztoczański Park Krajobrazowy - 4139 ha
- ✓ Szczebrzeszyński Park Krajobrazowy - 20109 ha

Wszystkie wyżej wymienione obszary tworzą Roztoczański Park Narodowy. Utworzony w 1974 roku w celu ochrony bogactwa jego przyrody dla przyszłych pokoleń.

Z dala od rozgrzanych ulic, dławiących spalin i wielkomiejskiego zgiełku leży zakątek, gdzie czas jakby się zatrzymał. Powietrze jest tu czyste, przejrzysta woda, cisza i spokój. Natura nie poskąpiła tej krainie wspaniałych darów: bogactwa roślinności, rzadkich i ciekawych zwierząt oraz niepowtarzalnej urody krajobrazu. I ludzie są tu jakby życzliwsi, prości, żyjący w pełnej harmonii z przyrodą, której niezmienny rytm wyznacza od wieków tempo ich codziennych zajęć.

Roztocze. Kraina ta leży w południowo – wschodniej Polsce, gdzie rozpościera się pasmo niewysokich / do 400 m n.p.m. / wzgórz, szerokie na kilkanaście kilometrów i ponad sto kilometrów długie. W centralnej jego części, zwanej Roztoczem Środkowym, kryje się jedna z niewielu już pereł polskiej przyrody - *Roztoczański Park narodowy*.

Urzekający krajobraz tych okolic tworzą łańcuchy wapiennych wzgórz o dość stromych zboczach i spłaszczonych wierzchołkach, porośnięte bujnymi lasami, nierzadko postrzępione językami pól.

Wody na roztoczu jest niewiele, bowiem przepuszczalne podłoże ułatwia wsiąkanie wód opadowych. Dlatego rozległe obszary pozbawione są wód powierzchniowych. Główną rzeką jest Wieprz, który toczy swe wody meandrujące po dnie malowniczej doliny. Jej łagodne zbocza porośnięte w większości lasem,

kontrastują z dnem pokrytym bujnymi łąkami. Czasami rzeka podpływa pod zbocza i podmywa je tworząc niewielkie urwiska.

U podnóży wzgórz, na skraju doliny Wieprza znajdują się wydajne źródła zasilające rzekę w lodowatą i krystalicznie czystą wodę. W południowej części parku, wśród rozległych mokradeł, bierze początek leśny strumień Świerszcz, który po drodze do ujścia w Wieprzu tworzy urocze, chociaż spiętrzone ręką człowieka, rozlewiska: Staw Floriański i Czarny, Stawy Echo oraz Staw Kościelny w Zwierzyńcu. Z mokradeł tych wypływa również rzeka Szum, kierując swe wody na południe do Tanwi.

Roztocze posiada swój osobliwy klimat. Dają o sobie znać jego cechy kontynentalne wyrażające się długim trwaniem lata i zimy / ponad 100 dni /. Słońce świeci tu częściej niż gdzie indziej, bowiem liczba dni pogodnych i bezchmurnych jest największa w kraju. Zimą nie jest tu rzadkością 30-stopniowy mróz, podobnie jak 30- stopniowy upał w czasie lata.

Warunki klimatyczne, hydrograficzne i różnaitość gleb stworzyły siedliska na których wyrosły niezwykle bogate i zróżnicowane lasy. Występuje tu aż 19 różnych zespołów leśnych. Najcenniejsze z nich to bór jodłowy i buczyna karpacka. Najlepiej zachowane, niemal pierwotne fragmenty tych lasów otoczone są ścisłą ochroną w rezerwach: Bukowa Góra, Nart, Czerkies i Obrocz. Przyroda rządzi w nich własnymi prawami. Spotkamy tu najwyższe w kraju, bo dorastające do 50 metrów potężne jodły o grubości pnia sięgającej półtora metra. Niewiele też ustępują im sędziwe buki. Na żyznych glebach rosną bogate lasy liściaste - grądy. Oprócz buków spotkamy w nich graby, dęby, wiązy, klony, jawory i lipy.

Na terenach niżej położonych i wilgotnych wytworzyły się smugi boru mieszanego gdzie panuje świerk, jodła, sosna, olcha szara, a w runie widłak jałowcowaty. Na kwaśnych siedliskach zespół ten przechodzi w bór bagienny, porośnięty ubogą i karłowatą sośniną oraz kobiercami bagna i borówki. Wśród rozlicznych kęp torfowców rośnie tu wyłącznie karłowata sosna.

Flora naczyniowa Parku liczy około 750 gatunków roślin. Oprócz środkowoeuropejskich występują w nim liczne rośliny górskie, północne, stepowe i atlantyckie. Wśród nich ponad 40 gatunków objętych jest w kraju całkowitą ochroną, a wiele znajduje się pod ochroną częściową. Takie gatunki jak: czosnek siatkowaty,

lepiężnik biały, przytulia okrągłolistna, czy kokoryczka okółkowa mają tu swe jedyne stanowiska na Lubelszczyźnie.

Wiosnę w Roztoczańskim Parku Narodowym zwiastują śnieżyczki. Pachną kwiaty wawrzynka, budzi się lepiężnik biały, mienia się fioletem łany żywca gruczołowatego, kwitnie rzadka kokorycz pusta. Na miedzach zakwitają tarniny, trześnie, dzikie grusze, wisienka karłowata, zawilec wielokwiatowy, miłka wiosenna i różowo kwitnąca kukawka.

W pierwszych dniach lata zakwita czosnek niedźwiedzi, storczyki, obuwnik, lilia złotogłów, naparstnica i zimozioł północny. U schyłku lata zakwita trojad dzióbaty, a na torfowiskach owadożerne rosiczki.

Wśród lasów i bujnych zarośli kryje się bogaty świat zwierząt. Dość często spotkać można jelenie, sarny i dziki. Coraz częściej pojawia się wilk. Można spotkać borsuka i kunę leśną. Żyją tu wszystkie cztery chronione gryzonie z rodziny pilchowatych: popielica, orzesznica, żąłdnica i koszatka. Najmniejsze zaś ssaki to rzadkie gatunki owadożerne: ryjówka aksamitna i mała, zębiełek białawy i rzęsiorek rzeczek. Liczna i ciekawa jest też fauna nietoperzy.

Niedawno świat zwierzęcy Parku wzbogacił się o dwa gatunki ssaków. W 1979 roku sprowadzono bobry - największe krajowe gryzonie, a w 1982 roku - koniki polskie będące potomkami dzikich koni leśnych, tarpanów.

Zaobserwowano tu 160 gatunków ptaków, w tym 100 gnieźdzących się regularnie. Z ptaków drapieżnych występują: orlik grubodzioby, rybołów, bielik, trzmielojad, jastrząb gołębiarz, a nawet krogulec. Dość liczne są myszołowy, pustułki i kobuzy.

Na Stawach Echo budują gniazda ptaki wodne: łyski, perkozy, kurki wodne i dzikie kaczki. Zerują tu bociany czarne przylatujące z gniazd ukrytych w koronach potężnych jodeł i buków. Liczne są dzięcioły, wśród których zobaczyć można rzadkiego dzięcioła biało-grzbietego, zielonosiwego oraz czarnego. Do krajowych rzadkości należy również muchołówka białoszyja i mała, oraz gołąb siniak i kraska.

Nietrudno też spotkać jaszczurkę zwinkę i padalca, czasem w pięknej turkusowej odmianie. Znacznie rzadsza jest jaszczurka żyworodna. Wśród płazów niezwykle rzadka jest salamandra plamista, nieco częściej widuje się traszkę zwyczajną.

Pospolite są żaby, rzadsze natomiast ropuchy / szara i zielona / kumak nizinny, grzebiuszka i rzekotka.

Interesująca jest również fauna bezkręgową Parku, a w szczególności mało dotąd zbadany świat owadów, wśród których samych tylko chrząszczy zanotowano ponad dwa tysiące gatunków.

Burze dziejowe, jakie przetoczyły się nad Polską, nie ominęły i tej krainy. Spotykamy tu liczne pomniki, samotne mogiły i krzyże przypominające dawne czasy. Mogiła w Panasówce i pomnik w Zwierzyńcu upamiętniają bohaterów powstania styczniowego z oddziału Marcina Lelewela – Borelowskiego, który 3 września 1863 roku stoczył zwycięską bitwę pod Panasówką.

W Zwierzyńcu hitlerowcy stworzyli obóz przejściowy dla wysiedlonej ludności, w którym szczególnie okrutny los spotkał dzieci. Dziś w tym miejscu stoi nowy kościół - pomnik ich męczeństwa.

Od kilku już wieków przyroda tego zakątka miała szczęście do dobrych gospodarzy. W 1589 roku lasy roztoczańskie weszły w skład wielkiej ordynacji utworzonej przez kanclerza Jana Zamojskiego. Po ostatniej wojnie nadal trwały starania o objęcie ochroną najciekawszych obiektów przyrodniczych Roztocza. Utworzono szereg rezerwatów które obejmują najcenniejsze i najlepiej zachowane połacie lasów wraz z całym bogactwem flory i fauny. Stworzona została realna szansa zachowania tej wspaniałej przyrody dla potomnych.

REZERWATY PRZYRODY

1. **„Nad Tanwią”** - rezerwat ścisły, krajobrazowy, o powierzchni 41,33 ha utworzony w 1958 roku koło wsi Rebizanty, w gminie Susiec, w nadleśnictwie Józefów. Najciekawsza jest grupa 24 progów na 200 – metrowym odcinku Tanwi koło Rebizantów. Najwyższy próg występuje na Jeleniu i osiąga wysokość 1,8 metra.

2. **„Szum”** – rezerwat częściowy, krajobrazowy, o powierzchni 16,96 ha, utworzony w 1958 roku w pobliżu wsi Górecko Kościelne, w gminie Józefów, w nadleśnictwie Biłgoraj. Ochroną objęto malowniczy przełomowy odcinek potoku Szum wraz z przyległym drzewostanem. W tym miejscu znajdują się liczne wodospady, zwane potocznie szumami.
3. **„Czartowe Pole”** – rezerwat krajobrazowy o powierzchni 80,51 ha, utworzony w 1958 roku, w pobliżu miejscowości Hamernia, w gminie Suisiec, w nadleśnictwie Józefów. Chroni się tu malowniczy przełom rzeki Sopot z licznymi progami i wodospadami, oraz otaczającą dolinę. Dno doliny porastają olsy i łągi oraz mieszany bór wilgotny sosnowo – jodłowo – świerkowy.
4. **„Piekiełko”** – rezerwat ścisły, geologiczny, o powierzchni 1.24 ha, utworzony w 1962 roku w pobliżu miejscowości Łaszczówka, w gminie i nadleśnictwie Tomaszów Lubelski. Ochronie podlega skupisko 68 głazów narzutowych, z których największe mają po 10 metrów w obwodzie. Głazy te częściowo tkwią w ziemi, a teren rezerwatu porasta młody las sosnowy. Ułożenie głazów sugeruje, że było to prawdopodobnie prasłowiańskie miejsce kultu zwane „Uroczyskiem” lub „Piekiełkiem”.
5. **„Rogów”** – rezerwat częściowy, florystyczny, o powierzchni 0.95 ha, utworzony w 1965 roku w miejscowości Rogów, w gminie Grabowiec, położony na nasłonecznionym zboczu stanowiącym własność Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej w Grabowcu. Ochronie podlega kresotermiczne, strome zbocze. Rosnie na nim wiele roślin stepowych / storczyk kukawka, żmijowiec czerwony, ożota zwyczajna, oman wąskolistny ..... /
6. **„Skrzypny Ostrów”** – rezerwat częściowy, leśny, o powierzchni 1.77 ha, utworzony w 1977 roku w nadleśnictwie Tomaszów Lubelski, w pobliżu leśnictwa Skrzypny Ostrów, w gminie Krynice. Obejmuje fragment lasu z udziałem 18 modrzewi oraz drzewostan głównie buk, dąb, sosna, osika, grab,

brzoza brodawkowata i jodła.

7. **„Las Lipowy w uroczysku Bukowiec”** – rezerwat leśny, częściowy o powierzchni 12.41 ha, utworzony w 1967 roku w pobliżu miejscowości Kolonia Hopkie, w gminie Jarczów, w nadleśnictwie Tomaszów Lubelski. Celem ochrony jest zachowanie fragmentu grądu lipowego naturalnego pochodzenia, z licznymi dorodnymi okazami lipy drobnolistnej oraz wiązów. Ponadto rosną tu: buki, dęby, osika, jawor, wiąz górski.

8. **„Obary”** – rezerwat częściowy, torfowiskowy, o powierzchni 82.27 ha utworzony w 1975 roku położony w pobliżu wsi Dąbrowica w gminie i nadleśnictwie Biłgoraj. Ochronie podlega torfowisko przejściowe i wysokie, leżące w kotlinie śródleśnej, będącej oczkiem polodowcowym. Otaczają je naturalne drzewostany sosnowe Puszczy Solskiej. Miąższość torfowiska osiąga 2 metry.

9. **„Liski”** – rezerwat częściowy, leśny, o powierzchni 93.37 ha, utworzony w 1978 roku, na granicy województwa chełmskiego, gmina Białopole i zamojskiego, gmina Horodło w nadleśnictwie Strzelce. Chroni on naturalne drzewostany dębowe i dębowo – sosnowe w wieku około 150 lat. Rośnie tam także: grab, lipa drobnolistna, brzoza brodawkowata, olsza czarna i sosna matczańska.

10. **„Hubale”**- rezerwat częściowy, faunistyczny, o powierzchni 35 ha, utworzony w 1982 roku w miejscowości Hubale, w gminie Zamość. Celem ochrony jest bogata kolonia susła perełkowanego. Kolonię susłów szacuje się na 5000 osobników. Ten rzadki gatunek ssaków poza zamojszczyzną nigdzie w Polsce nie występuje. W 1984 roku został wpisany na listę zwierząt chronionych i do Czerwonej Księgi zwierząt ginących. Na terenie rezerwatu znajduje się cmentarzysko kurhanowe z VI – IX wieku z 43 kopcami ziemnymi, które zawierają wczesnośredniowieczne pochówki, uznane za zabytek kulturowy.

11. „**Gliniska**” – rezerwat częściowy, faunistyczny o powierzchni 34 ha, utworzony w 1982 roku koło wsi Gliniska, w gminie Uchanie, na terenie pastwiska. Ochroną objęto kolonie susłów liczącą około 1200 osobników. Na terenie rezerwatu żyją zwierzęta związane biocenotycznie z występowaniem susłów. Są to : łasica, gronostaj, myszołów, kruk, kania ruda, tchórz stepowy.
12. „**Święty Roch**”- rezerwat częściowy, leśny, o powierzchni 202.60 ha utworzony w 1983 roku koło miejscowości Krasnobród, w nadleśnictwie Zwierzyniec. Nazwa rezerwatu pochodzi od znajdującego się na tym terenie kaplicy Świętego Rocha, będącej miejscem kultu religijnego. Ochroną objęto drzewostan jodły i buka / jodła osiąga 46 metrów wysokości /.
13. „**Debry**” – rezerwat częściowy, leśny, o powierzchni 179.62 ha utworzony w 1983 roku, w pobliżu miejscowości Bondyryz, w gminie Adamów, w nadleśnictwie Zwierzyniec. Ochronie podlega naturalny starodrzew bukowo – jodłowy, porastający bogato rzeźbiony teren, rozcięty głębokimi wąwozami, na zboczach których rośnie buczyna, grab, jawor i sosna.
14. „**Popówka**” – rezerwat faunistyczny, o powierzchni 53.71 ha, w miejscowości i gminie Miączyn. Ochronie podlega największa w kraju kolonia susła perełkowanego licząca około 12000 osobników.

POMNIKI PRZYRODY

Do końca 1988 roku w zamojskim było 205 pomników przyrody: 101 starych, potężnych pojedynczych drzew, 79 grup drzew, 14 zabytkowych alei, 5 grup skałek oraz 6 innych obiektów.

Najciekawsze pomniki przyrody na Zamojszczyźnie zestawiono poniżej:

1. **Lipa drobnolistna** - o obwodzie 950 cm / mierzonym w pierśnicy / w miejscowości Załawcze, w gminie Turobin. Jest to najgrubsze drzewo na Zamojszczyźnie.
2. **Lipa drobnolistna** – o obwodzie 880 cm, we wsi Szperówka, w gminie Szczebrzeszyn.
3. **Dąb szypułkowy** – o obwodzie 660 cm, we Floriance, na terenie Roztoczańskiego Parku Narodowego.
4. **Grupa 6 dębów szypułkowych** – o obwodach 420 – 740 cm, w miejscowości Górecko Kościelne, w gminie Józefów.
5. **Grupa 26 dębów szypułkowych** – o obwodach 240 – 610 cm, w miejscowości Siedliska, w gminie Lubycza Królewska.
6. **Aleja złożona z 45 buków** – o obwodach 210 – 298 cm, koło Panasówki w gminie Terespol.
7. **Skupienie skałek ostańcowych** – na powierzchni 0.10 ha, koło wsi Stanisławów, w gminie Józefów na wzgórzu „Kamień”.
8. **Buk zwyczajny** – o obwodzie 470 cm, w parku pałacowym, w miejscowości i gminie Łaszczów.
9. **Sosna zwyczajna** – o obwodzie 320 cm, w parku podworskim, we wsi Kopyłów, w gminie Horodło.
10. **Modrzew europejski** – w obwodzie 330 cm, w parku podworskim w miejscowości Szystowice, w gminie Grabowiec.

11. **Modrzew polski** – o obwodzie 275 cm, w parku podworskim w miejscowości Kopyłów, w gminie Horodło.
12. **Wiąz szypułkowy** – o obwodzie 510 cm, w parku podworskim, w miejscowości Naklik.
13. **Wiąz górski** – o obwodzie 355 cm, w parku miejskim w Zamościu.
14. **Jesion wyniosły** – o obwodzie 516 cm, w parku podworskim, w miejscowości Kopyłów w gminie Horodło.
15. **Grupa 6 topoli białych** – o obwodach 490 – 650 cm, w miejscowości Zaborce, w gminie Trzeszczany.
16. **Dwie wierzby białe** – o obwodach 455 i 510 cm, w parku podworskim, w miejscowości Hojowniki, w gminie Skierbieszów.
17. **Jałowiec pospolity** – o obwodzie 92 cm, wysokości 7.5 metra, w miejscowości i gminie Bełżec.
18. **Klon** – o obwodzie 495 cm, we wsi Tereszpol – Kukiełki, w gminie Tereszpol.
19. **Klon pospolity** – o obwodzie 470 cm, i platan klonolistny o obwodzie 255 cm, w parku podworskim, w miejscowości Hyżowice, w gminie Uhanie.
20. **Dwa korkowce amurskie** – o obwodach 142 cm i 140 cm, w parku podworskim, w miejscowości Rogóżno, w gminie Tomaszów Lubelski.
21. **Cyprysik błotny** – o obwodzie 91 cm i wysokości 13 m w Zwierzyńcu.

22.**Dwa jałowce wirginijskie** – o obwodach 67 cm i 123 cm w Zwierzyńcu.

23.**Dwie brzozy papierowe** – o obwodach 380 i 254 cm w Zwierzyńcu.

24.**Miłorząb dwudzielny** – o obwodzie 110 cm i wysokości 15 m, w Zwierzyńcu.

25.**Leszczyna turecka** – o obwodzie 390 cm, w parku pałacowym, w miejscowości i gminie Trzeszczany

**ZABYTKI ARCHITEKTURY NA OBSZARZE
ROZTOCZAŃSKICH PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH
I PUSZCZY SOLSKIEJ**

1. **Gorajec** – Figura kamienna z 1683 r.

2. **Horyniec** – Kościół i klasztor franciszkański z 1706 roku

- Ruiny teatru z 1843 roku

- Zamek przebudowany na pałac w XIX w.

3. **Hrebenne** – Cerkiew drewniana p.w. św. Mikołaja, przełom XVI – XVII w.

4. **Józefów** – Kościół parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP. Z 1886r.

- Synagoga XVIII / XIX w.

5. **Krasnobród** - Kościół parafialny / poddominikański / p. w. Nawiedzenia NMP.
z 1698 r. fundacji Marii Sobieskiej.

- Klasztor murowany z pierwszej połowy XVIII w. z wieżą dwukondygnacyjną.

- Pałac z XVIII w. o cechach architektury klasycystycznej

wielokrotnie przebudowywany / obecnie sanatorium dla dzieci /

6. **Mokrolipie** – Kościół parafialny p. w. Krzyża Św. / 1684 – 1693 /
7. **Siedliska** – Kościół p. w. Św. Mikołaja / dawna cerkiew unicka z 1901 r. /
8. **Susiec** – Kościół parafialny p.w. Św. Jana Niepomucena / 1862 – 1868 /
9. **Szczebrzeszyn** – Kościół parafialny p.w. Św. Mikołaja / 1610 – 1868 /
  - Kościół pofranciszkański z 1638 r. / obecnie szpital /
  - Cerkiew murowana z połowy XVII w.
  - Synagoga z XVII w. / obecnie dom kultury /
  - Zamczysko / XV – XVII w. /
  - Ratusz z 1830 r.
10. **Zakłodzie** – Młyn wodny drewniany z 1846 r.

MIEJSCA, KTÓRE NALEŻY ZOBACZYĆ

1. **Zwierzyniec** - Centrum Dydaktyczne Roztoczańskiego Parku Narodowego.
  - salę wykładową przystosowaną także do wyświetlania filmów,
  - salę wystawową, w której zgromadzono zbiory ptaków, zwierząt, roślin znajdujących się na terenie Roztoczańskiego Parku Narodowego
  - wejść z przewodnikiem ścieżką zdrowia na Bukową Górę i dowiedzieć się wielu interesujących rzeczy.
2. **Muzeum w Krasnobrodzie** - Założone w 1989 r. przez Romana Marszałca / proboszcz parafii /
Zawiera dwa rodzaje zbiorów:

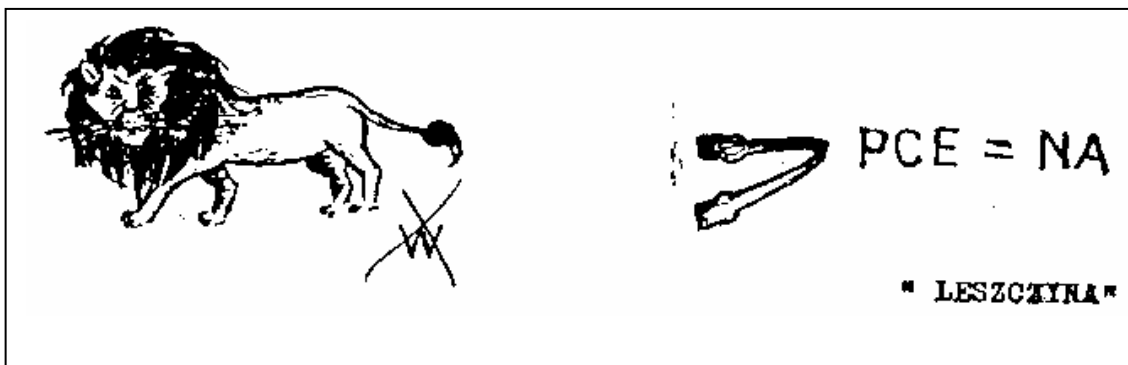
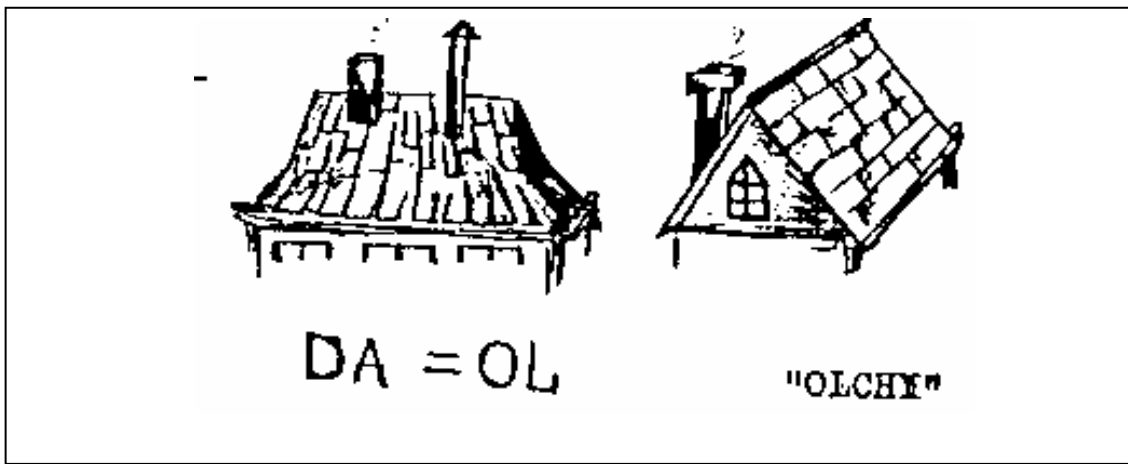

- pierwszy z nich to stare przedmioty używane na tym terenie, są to np. lampy, żelazka na węgiel, międlice itp.
- drugi to zbiory geologiczne, pochodzące z kamieniołomów w Krasnobrodzie

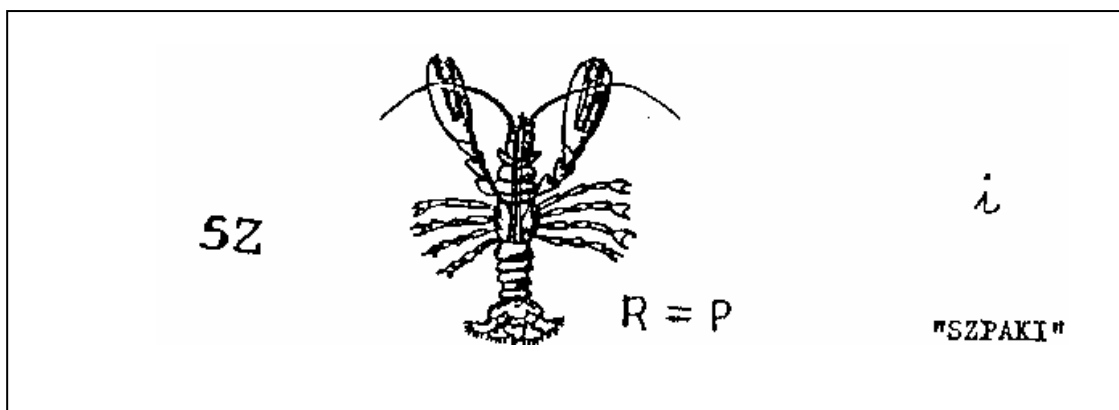
PROPOZYCJE METODYCZNE

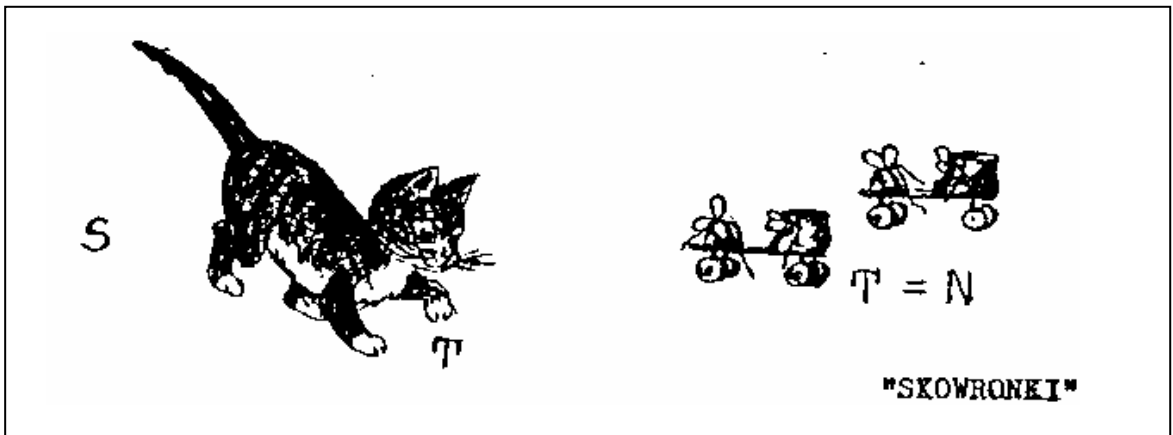
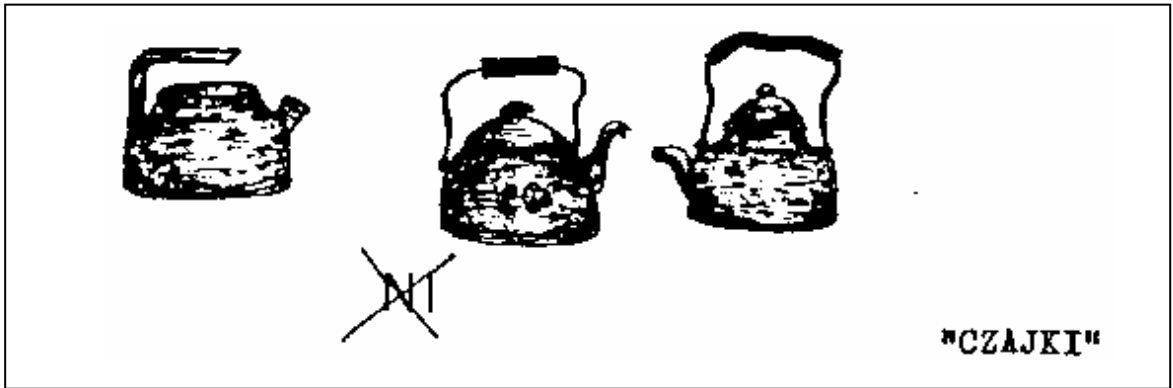
1. Rebusy:

„Zakwitają w lutym”

„Kto przyleci w marcu ?”

2. Jakie to rośliny lecznicze ?

1	2	3	4	5	6	7	8
I	R	K	A	N	U	M	E
2	6	7	1	4	5	8	3

„RUMIANEK”

1	2	3	4	5	6	7
I	Z	A	S	Ł	A	W
4	2	3	5	7	1	3

„SZALWIA”

3. Logogryf:

Wpisz poziomo w kratki wyrazy o niżej podanych znaczeniach. Litery z pierwszego rzędu utworzą rozwiązanie:

1	E	M	U						
2	K	R	O	K	U	S			
3	O	R	Z	E	Ł				
4	L	A	Ś						
5	O	K	O	Ń					
6	G	I	L						
7	I	G	Ł	A					
8	A	K	W	A	R	I	U	M	

1. Chociaż ptakiem jestem wielkim, mam w imieniu trzy literki.
Gdy nie chcesz pytać mamusi, sam poszukaj mnie wśród strusi.
2. Liliowy górski kieliszek, nie mrozu, nie śniegu się lęka.
Lecz zniszczyć go tylko może, bezmyślna człowieka ręka.

3. W górach mieszka wspaniały ten ptak, gdy malowany - to Polaków znak.
4. Na prawo drzewo, na lewo drzewo, przez cały czas bo to jest .....
5. Żyje w jeziorze i świetnie pływa, w swojej nazwie „oko” i „koń” ukrywa.
6. W ciepłych piórkach się nie przezięb,
Kiedy je zimą grona jarzębin,
Chociaż dokoła mroźno i ślisko,
Ten ptaszek sobie gwizdże na wszystko.
7. Cienka i kłuje, lecz nie przypina, tylko las przypomina.
8. W małym domku - same szyby, wewnątrz woda, a w niej ryby.

4. Inscenizacje:

„ZIEMIA OCZEKUJE POMOCY”

Dekoracja: las.

Występują: Ziemia, narrator, drzewa, łoś, lisek, miś, dzieci.

Dziecko: Na świecie był jeszcze wielki nieporządek, nie było ani dnia, ani światła. Matka przyroda siedziała na stołku i rozmyślała, co tu zrobić, żeby ludzie, zwierzęta, ptaki, ryby, drzewa i krzewy i wszystko co na ziemi żyje miało co jeść i pić, w co się ubrać i gdzie mieszkać.

Ziemia: Jestem matka Ziemia - spójrzcie jak wyglądam ! Kiedyś byłam piękna, czysta i pogodna. Cóż ze mnie zostało ?

Drzewo I: Tu gdzie dzisiaj ścięte pnie, było kiedyś dużo drzew. W lesie tym pod wielką sosną mieszkał misio jeszcze wiosną. Latem przyszli ludzie z piłą. Co się z misiem stanie zimą ?

Miś: Niech swe miejsce każdy ma !
Niech swe miejsce każdy zna !

Las to zwierząt jest mieszkanie,
Tak więc człowiek niech przestanie
w czyimś domu się panoszyć !
Drzewa ścinać ! Misie płoszyć !

Narrator: Gdzie masz lisku swoje futro ?
Przecież zimno ma być jutro !

Lisek: Zabrał mi je pewien człowiek
i kołnierze z niego zrobił,
Oj stworzenie ja nieszczęsne,
Już się cały z zimna trzęsę.

/ W tym czasie dwie dziewczynki spacerują ubrane w lisy – kołnierze i czapki /

Narrator: Aby zgoda była wszędzie,
Niech każdy swoje ma ubranie,
Lisy sierść - a płaszcze panie.

Dziecko I: Na grzybobraniu raz, cytował ktoś przysłowie: "Nie było nas był las"

Dziecko II: Ciąg dalszy ja podpowiem,
Po grzybobraniu zaś, czy dewastacji raczej,
Wpierw przestał istnieć las, przeżyli go zbieracze.

Dziecko III: Im dalej w las
Tym więcej drzew - powiedział dziadek do dzieci.
Dziś inny czas - im dalej w las,
tym więcej puszek i śmieci.

Narrator: Spójrzcie proszę drogie dzieci -
ile tutaj leży śmieci.

Jaki brud i nieporządek.

Gdzie tu rozum, gdzie rozsądek.

/ Wjeżdża łoś na motorze /

Drzewo II: Co za łośkot, warkot, huk

A do tego spalin smród,

Czy ktoś widział, by po szosie

na motorze gnało łośie !

Ledwo żyję.

Narrator: Drzewo jęczy.

Drzewo II: On niedługo mnie zamęczy.

/ Dzieci śpiewają II zwrotkę „Piosenki” /

II scena

Dekoracja: miasto

Występują: Ziemia, narrator, bocian, dziecko na rowerze, dziecko – wandal.

Ziemia: Gdzie ja jestem ? Czy to miasto ?

Tak tu brudno - tak tu ciasno.

Co się stało ? Tak mi duszno, że oddychać nie mam siły.

Czyżby ludzie to zrobili ?

Wiem, że ludziom trzeba pracy i wyprodukować wiele.

Lecz czy trzeba dymu tyle niszczącego atmosferę.

/ W czasie gdy mówi narrator po scenie z maską na dziobie chodzi bocian /

Narrator: Czyżby boćki tak latały, bo w powietrzu tlenu brak?

W supeł komin związać trzeba,

by osłonić błękit nieba.

Gdy powietrze czyste będzie,

Ptaki latać będą wszędzie !

/ Dziecko jeździ na rowerze /

Ziemia: Jaka cisza, jaki spokój i powietrze czyste wokół .....

..... bo Jaś stwierdził

Dziecko z rowerem: Wolę rower - wszak to ciszej, czyszej, zdrowiej.

Narrator: Odetchnęło drzewo z ulgą.

Drzewo II: Teraz będę żyło długo.

/ na scenę wchodzi wandal, kopie puszki, papierki ..... /

Ziemia: Kto ty jesteś ?

Wandal: Wandal mały ?

Ziemia: Jaki znak twój ?

Wandal: Kij złamany.

Ziemia: Gdzie wyjeżdżasz ?

Wandal: Nad jezioro.

Ziemia: Co tam robisz ?

Wandal: Niszczę sporo.

Ziemia: I co jeszcze ?

Wandal: Niszczę zieleń.

Ziemia: Co potrafisz ?

Wandal: Bardzo wiele.

Ziemia: A na przykład ?

Wandal: Krzyczę, śmieję.

Ziemia: Co myć lubisz ?

Wandal: Auto w rzece.
Ziemia: A kolego ?
Wandal: Także drze się.
Ziemia: Co zaprószasz ?
Wandal: Ogień w lesie.
Ziemia: A co zrywasz ?
Wandal: Kwiatki, listki .....

Ziemia: Komu szkodzisz ?
Wandal: Sobie wszystkim.
Ziemia: Czym w pień ciskasz ?
Wandal: Ostrą blaszką.
Ziemia: Z jaką miną ?
Wandal: Bardzo dziarską.
Ziemia: Twoje hobby ?
Wandal: Tranzystorek.
Ziemia: A co wbijasz ?
Wandal: Kozik w korę.
Ziemia: Kto twym wrogiem ?
Wandal: Grzyb pod drzewem.
Ziemia: Gdzie masz rozum ?
Wandal: Tego nie wiem.

/ dzieci śpiewają piosenkę pt. „Fiat – grat”, dwoje dzieci mówi wiersz /

Dziecko I: Tato, nie pal tyle,
tak cię proszę ładnie.
Posłuchaj mnie chwilę - patrz, popiół ci spadnie
i dywan zabrudzisz.
Tato, kiedy ci się znudzi ten dym wokół
twojej buzi.

Dziecko II: Swoją gumę dam ci pozuć
kupię cukierki, dobre – miętowe.
Posłuchaj tato, zadbaj o zdrowie
i papierosy raz wreszcie porzuć.
Kiedy palisz raz za razem
to nie jesteś wcale tatą - tylko parowozem.

Ziemia: Tak chciałam posiedzieć
i odpocząć tej nocy.
Lecz jak tu wytrzymać, gdy dym szczypie w oczy.
Pojadę nad morze, usiądę na plaży,
tam na pewno nic złego mi się nie przydarzy.

/ dzieci śpiewają II, II, IV zwrotkę piosenki pt. „Piosnki” /

III SCENA - NAD MORZEM

Ziemia: Smutne jest moje życie
często płaczę skrycie, bo nawet morze
schronienia dać mi nie może.
Puszki i papierki - wszystko tu znajdziecie
nawet butelki.

Narrator: A może zbierzemy je do kupy
i pójdziemy na zakupy.
Butelki w sklepie sprzedamy,
a pieniądze na zabawki wydamy.

Wszyscy stojąc: My biednej Ziemi pomoc okażemy
i wszyscy na niej szczęśliwi będziemy.

/ wszystkie dzieci śpiewają piosenkę „Żyj z przyrodą w zgodzie” /

Dziecko recytuje: Konferują wciąż uczeni,
jakby świat na lepszy zmienić.
Biją przeto wciąż na alarm,
by już więcej nie pozwalać !
rzek zatruwać, trzebić lasów,
niszczyć gleby - bo do czasu
dzban ma ucho i w przyrodzie,
o czy pamiętajmy co dzień !
Ja uczonym zawsze wierzę,
ale szukam własnych ścieżek,
więc z pozycji satyryka
w ich problemy tutaj wnikam
i zanurzam jak we wszystko
Mój peryskop w środowisko.

/ na zakończenie wszyscy śpiewają piosenkę „List do Słońca” /

5. Zabawa dydaktyczna

Temat: „Turniej przyrodniczy”

Cel: *Utrwalenie wiadomości przyrodniczych.*

Przygotowanie: zestaw pytań w kopertach, piłeczki do przyznawania punktów,
tablica do zapisu punktów dla poszczególnych zespołów, symbole na
tasiemkach, kredki, kartki, książki, napisy.

I – zestaw pytań

1. Jaki kwiatek zakwita na śniegu ?
2. „Szarzeje i niknie w jesieni, wiosną na łące znów się zieleni”
- Zadanie: odszukaj napis i przeczytaj głośno.
3. Proszę zaśpiewać I – szą zwrotkę piosenki o tematyce wiosennej.

II – zestaw pytań

1. Jaki krzew zakwitł długimi baziami, które sypią żółty pyłek ?
/ leszczynowe bazie /
2. „Mieszka przy ziemi, pod niebem śpiewa, jego piosenka wiosnę przywiewa”
/ skowronek /
- Zadanie: poszukaj napisu w sali.
3. Jak nazywa się książki z których dowiadujemy się o roślinach, zwierzętach ?

III – zestaw pytań

1. Gdy słońko grzeje, kap, kap łyzy leje ?
/ sople lodu /
2. Ciągle jeszcze chłodno,
a najgorsze są noce i ranki
więc czyż można się dziwić,
że ubrały futra.....
/ sasanki /
- Zadanie: odszukaj napis i przeczytaj głośno.
3. Wymień wszystkie pory roku.

IV – zestaw pytań

1. Do jakich kotków w odwiedzinie przylatują pszczoły ?
/ wierzbowych /
2. Gdy ze snu się budzi
wkłada zielone szaty
idzie i zagląda w okno każdej chaty ?
/ wiosna /

3. Ile dni ma tydzień, wymień po kolei ?

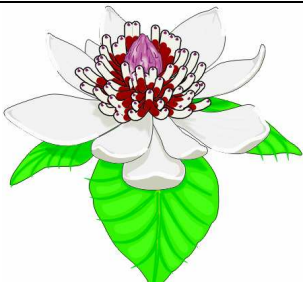
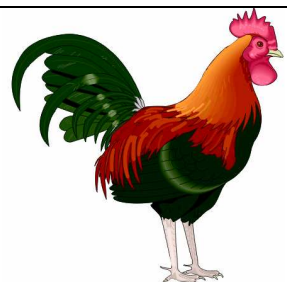
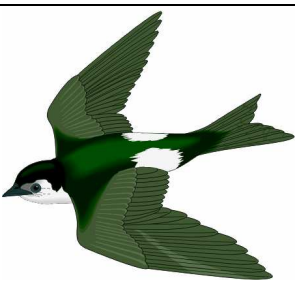
- Zadanie: jaki dziś mamy dzień ?

jaki mamy miesiąc ?

Komisja odkłada kuleczki za trafne odpowiedzi - 1 kuleczka / piłeczka /
za dobrą odpowiedź.

Podsumowanie: przeliczenie zdobytych punktów przez poszczególne zespoły.

Uwaga: Można zdobyć dodatkowe punkty odgadując zagadkę innego zespołu.

ZESPÓŁ	ILOŚĆ PUNKTÓW	MIEJSCE
	14	<i>„Magnolie”</i> 2
	12	<i>„Koguciki”</i> 3
	15	<i>„Jaskółki”</i> 1

6. Zabawy i gry, które zwracają uwagę na piękno przyrody

1. **„Botanicy”**. Prowadzący dzieli zespół na trzy – lub czteroosobowe grupy, a następnie wręcza każdej po jednym liściu pochodzącym z drzewa lub krzewu rosnącego na terenie, gdzie przeprowadzimy zabawę. Teren zabawy musi być zawsze dokładnie określony łatwo dostrzegalnymi granicami. Każda grupa stara się odnaleźć roślinę, z której pochodzi liść i na dowód, że zadanie wykonała przynosi prowadzącemu dwa jednakowe liście.
2. **„Ślady”**. Już podczas wchodzenie do lasu i przebywania w nim natrafiamy na ślady obecności ludzi i zwierząt. Stanowią one okazję do poszukiwania i rozważań nad ich pochodzeniem i funkcją i mogą inspirować dzieci do pozytywnych działań / np. zbieranie śmieci i wyrzucanie ich do kosza /. Zabawa polega na tym, że każde dziecko w promieniu kilkunastu metrów od ustalonego miejsca stara się znaleźć ślady bytowania zwierząt, np. pióra, odciski, tropy lub budowle zwierząt takie jak nory, pajęczyny, gniazda itp. aby po paru minutach podczas spotkania w grupie przedstawić swoje spostrzeżenia. Następnie można wybrać najciekawsze ślady czy budowle, odwiedzić je całą grupą i rozwinąć dyskusję na ich temat.
3. **„Głosy przyrody”**. Dzieci przygotowując się do zabawy zajmują miejsce na ławkach w parku czy na powalonych drzewach w lesie, zamykają oczy i wsłuchują się w milczeniu w odgłosy przyrody. Po pewnym czasie proponuje się dzieciom skupienie na jednym wybranym przez nie dźwięku oraz podjęcie próby odgadnięcia jego znaczenia, pochodzenia i właściwości jakie wyróżniają go spośród innych odgłosów. Po zakończeniu słuchania można pokusić się o naśladowanie dźwięków przyrody.
4. **„Zielony przyjaciel”**. Zabawa ta powinna pomóc dzieciom w nawiązywaniu przyjaźni z przyrodą. Na wstępie proponujemy dzieciom odnalezienie jednej rośliny / krzewu lub drzewa /, która wydaje im się najciekawsza i nadanie jej nazwy, następnie prosimy dzieci o wybranie z najbliższego otoczenia rośliny przedmiotu / np. opadłych liści /, które

przypominałyby im o zielonym przyjacielu, którego powinny jak najczęściej odwiedzać i którym powinny się opiekować. Pod koniec zabawy prosimy dzieci o pożegnanie się z rośliną, a następnie w grupie rozmawiamy z dziećmi o ich pamiątkach i o tym jak powinniśmy obchodzić się z roślinami.

5. **„Kolekcjoner”**. Grę można przeprowadzić jesienią, kiedy park usłany jest różnokształtnymi i wielobarwnymi liśćmi. Prowadzący dzieli dzieci na grupy dwuosobowe. Zadaniem każdej pary jest zebranie jak największej liczby liści o różnych barwach i kształtach. Następnie dzieci układają na ścieżce zebrane liście i zapraszają całą grupę na zwiedzanie zorganizowanej w ten sposób kolekcji w naturze. Zwycięża para, która zebrała najwięcej liści i przygotowała najładniejszą ekspozycję.

7. Zagadki

1. Przyszła wiosna od lasu
z kluczami przy pasku.
A te klucze „pachnące”
można znaleźć na łące.   / pierwiosnek /
2. Nad modrą strużką,
nad stawem szerokim
z niebieskich płatków
patrzy żółtym okiem.
Choć malutka
i skromnie ubrana
prosi cichutko
- nie zapomnij o mnie.   / niezapominajka /
3. Rośnie pod płotem,
ma płatki złote,
w krąg go obsiada
wróbli gromada.   / słonecznik /

4. Imię dostały od kaczki
płatki złoci im słońce.
W ogródku ich nie zobaczysz,
spotkasz je na łące. / kaczeńce /
5. Niedługo zima pryśnie -
śnieg już przebiłem,
bo jestem ... / śnieżyczka – przebiśnieg /
6. Dobra gotowana, dobra i surowa,
choć nie pomarańcza, lecz pomarańczowa. / marchew /
7. Wiosną w zieleń wplotła
białych kwiatów kiście.
Teraz ma korale,
a zgubiła liście. / jarzębina /
8. Jak to się drzewo nazywa,
które się białą korą okrywa ? / brzoza /
9. Jakie drzewa się zielenią
w parku / lesie / zimą i jesienią ? / sosna, świerk /
10. Kto chce doczekać pociechy,
kto chce jeść moje orzechy,
niech mnie nie łamie, nie zgina
-kwitnąca ... / leszczyna /
11. Ptaszku z zimnej krainy
jedz korale jarzębiny,
kрасne jak twoja kamizelka !
Zimą nas rozweselaj !
Ile przyleciałeś mil ?
Wiemy, jesteś ... / gil /
12. Po gałązkach kozły fika,
chętnie zjada tłuszcz z patyka
na śniadania i obiady
spod kory dłubie owady / sikorka /

13. Bez młotka, bez dłuta,

a dziupła wykuta !

To będzie schronisko,

bo zima już blisko !

Młody przyrodniku,

kto tę dziupłą wykuł !   / dzięcioł /

14. Mieszka przy ziemi.

Pod niebem śpiewa,

jego piosenka wiosnę przywiewa.   / skowronek /

15. Lepi sobie domek

z błota i ze słomek.

Kto ?   / jaskółka /

16. Wolno, wolniuteńko

chodzi po świecie

i mały domek niesie na grzbiecie.   / ślimak /

17. Choć nie jest rybakiem

rozciąga swe sieci,

nic mu tam nie wpłynie,

ale często wleci.   / pajak /

18. Choć posiada pancierz,

wcale nie wojuje.

Choć ma cztery nogi,

wolno spaceruje.   / żółw /

19. Zagadka wierszowana z przestawianiem liter:

tok – to jest zwierzę domowe,

żej – właśnie się schował w dąbrowie,

nil – to taka rzeczna ryba,

sok – czy to ptaszek ? No chyba.

sil – jego też w lesie znajdziecie.

Czy to wszystko odgadniecie ?

/ kot, jeź, lin, kos, lis /

8. Scenariusz zajęć dla sześciolatka:

Temat kompleksowy : „Zbliża się wiosna”

Temat zajęcia: Co potrzebne jest roślinie ozdobnej, by zakwitła ?

Cele:

1. Poszerzenie wiadomości na temat hodowli wybranych roślin cebulkowych.
2. Zapoznanie z treścią opowiadanego przez nauczycielkę utworu.
3. Wzbogacenie zasobu słownikowego dzieci / ziemia inspektowa, pędzenie, kołpak, notatnik przyrodniczy mieczyk ogrodowy – cebulka /.
4. Uwrażliwienie na piękno okazów przyrodniczych z podkreśleniem roli deszczu, słońca, powietrza oraz zabiegów pielęgnacyjnych człowieka związanych z hodowlą i ochroną roślin ozdobnych.

Pomoce:

- Scenka ujmująca treść opowiadania, sylwety deszczu, słońca i tulipana z zaznaczoną częścią podziemną i nadziemną, akcesoria do zabawy, pacynka – dziewczynki, paczka z cebulkami mieczyków, list z tekstami wiersza „Razem ze słońkiem” M. Kownackiej i notatnikiem przyrodniczym, notatniki dla dzieci do zapoczątkowania i kontynuowania „zapisu” wzrostu roślinki, doniczki w ilości dla każdego dziecka, ziemia inspektowa, zastępcze sadzonki, nagranie kasetowe piosenki pt. „Żyj z przyrodą w zgodzie” magnetofon, instrumenty: bębenek, trójkąt, tekst bajki i wiersza „Prośba” M. Niwińskiej str. 37, „Ochrona i kształtowanie środowiska w edukacji dzieci przedszkolnych” E. I J. Frątczakowie, piosenka j.w. str. 38, muz. E. Rogalski, sł. W Lelewa.

Literatura pomocnicza:

Opowiadanie pt. „Żółty tulipan” opr. H. Urbanek wg. M. Różyckiej,
„Wybór literatury do zabaw i zajęć w przedszkolu” str. 169 WSiP W – wa 1980.

Organizacja:

Zgromadzenie materiałów i pomocy. Rozmieszczenie dzieci na dywanie w siadzie skrzyżnym.

Przebieg zajęcia:

1. Pokaz odkrytej części / b. Mała / zasłoniętego tulipana / cała roślina wraz z kwiatem/

Nauczycielka - Co tu może być ? Czy odgadniecie ?

2. Zapowiedź bajki z podaniem problemu.

Nauczycielka - Posłuchajcie co ciekawego przytrafiło się tulipankowi z bajki pt. „O żółtym tulipanie”.

- Dlaczego długo nie miał ochoty na przebudzenie ?

3. Opowiadanie nauczycielki z wykorzystaniem niżej podanego tekstu, sylwet i scenki.

W ciemnym domku pod ziemią mieszkał mały Tulipanek. Maleńki Tulipan, jak wszystkie małe dzieci, spał całymi dniami. Wokoło bowiem było bardzo cicho i ciemno. Pewnego dnia obudziło go lekkie pukanie do drzwi.

- Kto tam ? – zapytał obudzony ze snu Tulipanek.

- To ja Deszczyk, chcę wejść do ciebie. Nie bój się maleńki. Otwórz !

- Nie, nie chcę ! Nie otworzę - powiedział Tulipanek i odwróciwszy się w drugą stronę, znów smacznie zasnął.

Po chwili mały Tulipanek usłyszał znowu pukanie.

- Puk ! Puk ! Puk !

- Kto tam ?

- To ja deszcz. Pozwól mi wejść do twojego domku.

- Nie, nie chcę, abyś mnie zmoczył. Pozwól mi spać spokojnie.

po pewnym czasie Tulipanek usłyszał znów pukanie i cieniutki, miły głosik wyszeptał.

- Tulipanku, puść mnie !

- Ktoś ty ?

- Promyk słoneczny – odpowiedział cieniutki głosik.

- O, nie potrzebuję cię. Idź sobie.

Ale promyk nie chciał odejść. Po chwili zajrzał do domku tulipankowego przez dziurkę od klucza i zapukał:

- Kto tam puka ? - zapytał zżółkły ze złości Tulipanek.

- To my Deszcz i Słońce. My chcemy wejść do ciebie.

Wtedy Tulipanek pomyślał: Ha, muszę jednak otworzyć, bo dwojgu nie dam rady. I otworzył.

Wtedy deszcz i Promyk wpadli do domku tulipankowego. Deszcz chwycił przestraszonego Tulipanka za jedną rękę, a Promyk słońca za drugą. Unieśli go wysoko pod sam sufit jego domku.

Mały Żółty Tulipanek uderzył główką w sufit swego domku i przebił go i o dziwo, znalazł się wśród pięknego ogrodu, na zielonej trawce.

Była wczesna wiosna. Promyki słońca padały na żółtą główkę Tulipanka.

Rano przyszły dzieci i zawołały:

- Patrzcie ! Pierwszy żółty tulipan zakwitł dzisiaj z rana !

Teraz już na pewno będzie wiosna.

4. Rozmowa na temat opowiedzianej bajki.

Odpowiedz na postawiony problem - Dlaczego Tulipanek nie miał ochoty na przebudzenie ?

Co jest potrzebne roślinie, by rosła i zakwitła ? / woda, ciepło, czyste powietrze /

5. Zabawa inspirowana treścią opowiadania z wykorzystaniem odpowiednich rekwizytów i instrumentów perkusyjnych oraz wiersza pt. „Prośba”.

6. Korowód marszowy przy piosence pt. Żyj z przyrodą w zgodzie”

7. Skoncentrowanie uwagi dzieci na „niespodziance” - paczka z listem, rysunki z notatnikiem przyrodniczym.

8. Odczytanie listu i pokaz notatnika rysunkowego.

9. Zapowiedź zapoczątkowania hodowli rośliny ozdobnej - mieczyka.

10. Krótkie objaśnienie sposobu wykonywania prac - wyjaśnienie pojęcia w jaki sposób przyspieszamy wzrost roślin ozdobnych.

11. Praca dzieci ze zwróceniem uwagi na ład i porządek, czystość oraz bezpieczeństwo. / dzieci jeśli będą miały brudne ręce powinny je umyć /

12. Rozdanie notatników. / dzieci, które wcześniej ukończą pracę mogą sobie narysować na jednej stronie notatnika cebulkę, kołpak i odkładają notatnik na wyznaczone miejsce - pozostałe zrobią to później /.
13. Podsumowanie zajęcia. O czym musimy pamiętać? Co potrzebują rośliny by rosły i zakwitły? / ziemię odpowiednio wilgotną, powietrze i ciepło które dostarczają: deszcz, słońce oraz opieka ze strony ludzi i dzieci /
14. Marsz z wykorzystaniem nagrania w celu utrwalenia znanej piosenki pt. „Żyj z przyrodą w zgodzie”

Likwidacja:

Zgrupowanie doniczek z zasadzonymi roślinkami na wyznaczonym miejscu, uporządkowanie stanowisk pracy i akcesoriów.

TREŚCI EDUKACJI PRZYRODNICZEJ

I SPOSOBY ICH REALIZACJI

Obcowanie dzieci z przyrodą np. wiosną.

Grupa dzieci / 3 – letnich /

Cele:

- Zaznajomienie z niektórymi roślinami i zwierzętami spotykanymi w ogrodzie przedszkolnym i w najbliższym otoczeniu rosnącymi lub żyjącymi w naturalnym środowisku oraz hodowanymi przez człowieka,
- Nazwanie kilku najczęściej spotykanych roślin, rozpoznawanie ich,
- Przyglądanie się roślinom w czasie kiełkowania, pojawiania się pąków, kwitnienia,
- Przypatrywanie się pracom wiosennym, wykonywanym przez dorosłych i przez starsze dzieci,
- Towarzystwo nauczycielce przy pielęgnowaniu roślin ozdobnych. Dowiadywanie się o istnieniu roślin chronionych.

Tematyka:

- Wiosenne spotkania / poznawanie drzew owocowych, dżdżownicy i innych zwierząt dostępnych do obserwacji w otoczeniu /. Praca w ogródku przedszkolnym / obserwacja /. Pielęgnowujemy rośliny doniczkowe.

Praca w kąciку przyrody:

- Obserwacja rozwijających się pąków bzu i kasztanowca. Pielęgnacja roślin ozdobnych.

Doświadczenia - praca na działce:

- Obserwacja sadzonych przez nauczycielkę roślin ozdobnych.

Grupa dzieci / 4 – letnich /

Cele:

- Poszerzenie znajomości roślin i zwierząt spotykanych w otoczeniu przedszkola,
  - Posługiwanie się nazwami drzew, rozpoznawanych po charakterystycznych liściach, drzew owocowych po owocach, roślin kwitnących po kwiatach,
  - Wyróżnianie części rośliny / korzeń, łodyga, kwiaty, owoce / a zwłaszcza części jadalnej,
  - Śledzenie wzrostu roślin,
  - Przyglądanie się pracy ludzi,
  - Zaznajomienie z podstawowymi narzędziami służącymi do pracy w ogrodzie oraz wykonywanie niektórych prac: siew i sadzenie roślin łatwo wschodzących.
- Wiązanie typowych zjawisk atmosferycznych oraz zmian w świecie roślin i zwierząt z porą roku.

Tematyka:

- Jakie rośliny i zwierzęta spotykamy w naszym otoczeniu ?
- Młode zwierzęta.
- Zaczynamy pracować.

Praca w kąciку przyrody.

Obserwacja rozwijających się pąków bzu, kasztanowca, leszczyny. Sadzenie fasoli i innych roślin w słoikach z wodą. Sianie rzodkiewki. / Dzieci dowiadują się, że można „obudzić nasiona - pomocne są: woda, światło, powietrze /

Doświadczenia - praca na działce.

Wpływ podlewania na rozwój petunii / s. 213 / „Ogród ...” - Frontczakowie.

Grupa dzieci / 5 – letnich /

Cele:

- Zaznajomienie się z wybranymi środowiskami przyrodniczymi / np. pole uprawne, las, park /. Rozpoznawanie charakterystycznych dla tych środowisk roślin i zwierząt, nie zawsze dostępnych w bezpośredniej obserwacji. Dostrzeganie przystosowania zwierząt lądowych i wodnych do środowiska w jakim żyją, przylot ptaków. Budzenie się zwierząt ze snu zimowego. Poznawanie znaczenia zwierząt dla środowiska. Obserwacja bogactwa roślinności wiosną. Poznawanie pracy człowieka w różnych środowiskach przyrodniczych: narzędzia i maszyny ułatwiające pracę.
- Wysiew nasion do skrzynek, udział w hodowli rozsady,
- Hodowanie w naczyniu z wodą gałęzi drzew i krzewów
- Samodzielne przygotowanie zagonków do siewu i sadzenia. Okresowe prowadzenie kalendarza przyrody.

Tematyka:

- Kwitnący sad.
- Zwierzęta pożyteczne i szkodliwe.
- Pracujemy na działce.

Praca w kąciiku przyrody.

Obserwacja gałązek w słoikach / dodajemy gałązki bzu czarnego i nowe kasztanowca /. Sianie nasion na rozsadę / pomidory, sałata itp. /, zboża i rzeżuchy. Słoiki z nasionami warzyw i kwiatów - obserwacja korzeni. Pierwsze kwiaty pozostające pod ochroną przyrody. Akwarium z roślinami wodnymi.

Doświadczenia - praca na działce.

Około 20 III siew w skrzyniach pomidorów, kalarepy, sałaty a pod koniec marca nasion: lwie paszcze, petunia, astry.

Grupa dzieci / 6 – letnich /

Cele:

- Charakterystyczne zmiany atmosferyczne: roztopy, zieleń świeżej trawy, pierwsze wiosenne kwiaty, powrót ptaków. Coraz dłuższe dni, silne oddziaływanie promieni słonecznych, rozwijanie się pąków liści i kwiatów, budzenie się zwierząt. W sadzie kwitnienie drzew owocowych i krzewów ozdobnych. Zakładanie gniazd, wylęganie się piskląt, opiekowanie się zwierząt własnym potomstwem. Przemiany rozwojowe niektórych zwierząt / np.. żaby, motyla, chrabąszcza /. Prowadzenie hodowli roślinnych / np. szczypiorku, tulipana, hiacynta /.

Tematyka:

- Oznaki wiosny. Wiosna w parku , w lesie, w ogrodzie. Przyłot ptaków.

Praca w kąci przyrody:

Hodowla gałązek drzew i krzewów w wodzie. Zboża w skrzyniach lub w doniczkach, rzeżuchy na obróconej doniczce owiniętej ligniną lub na pudełku. Przyniesione ze spaceru pierwsze kwiaty / po jednym /. Akwarium w nim rośliny wodne, rybki i ślimaki wodne. Rośliny z dzikiego stanu przyniesione ze spaceru i sadzone w doniczkach. Sadzonki roślin ozdobnych. W słoikach do chwilowej obserwacji / owady /.

Doświadczenia - praca na działce:

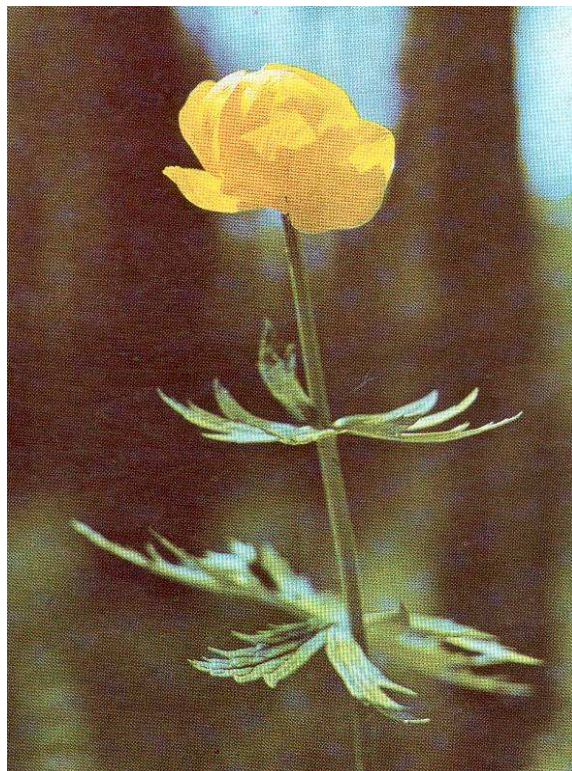
Pielęgnacja roślin w inspekcje. Wysiew nasion na zagonkach pod folią. Wpływ nawożenia gleby na wzrost i rozwój roślin s. 212 „Ogród ...” - Frątczakowie.

Sadzenie nasion marchwi i pietruszki.

TO WARTO ZOBACZYĆ

Sosna rosnąca w parku pod Guciwem
wys 23 m

Pełnik europejski
- rzadka roślina chroniona.

Widłak jałowcowaty - roślina chroniona.

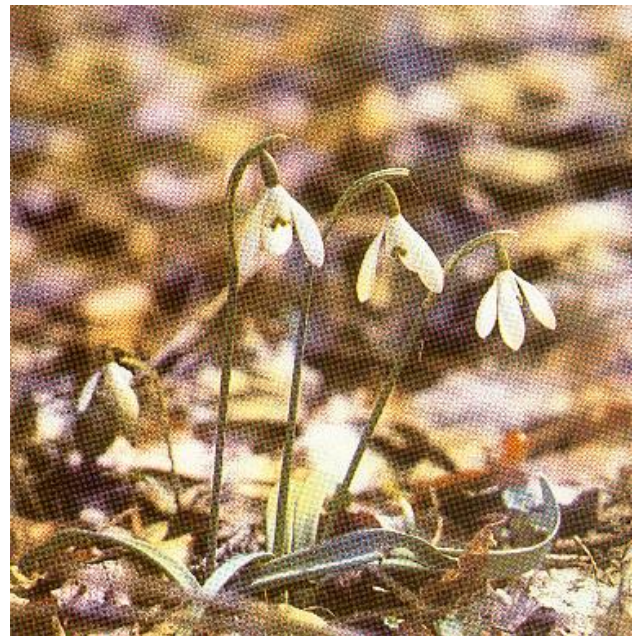
Przestój lipy szerokolistnej w dawnym rezerwacie Jarugi.

Trzciniak wraz z młodymi na stawach „Echo”

Koniki polskie u wodopoju

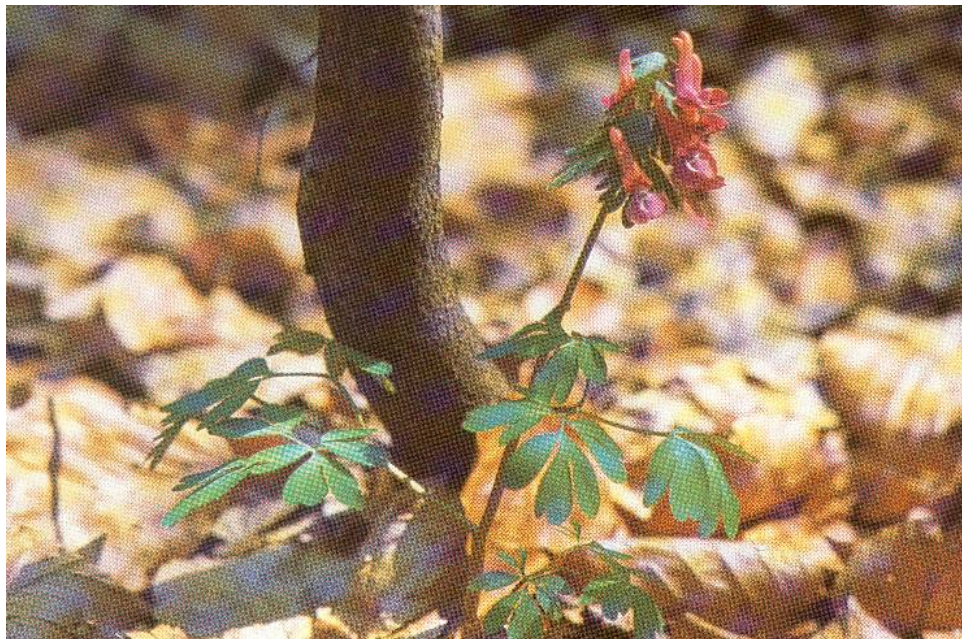
Przebiśnieg

Zakwitły podbiały.

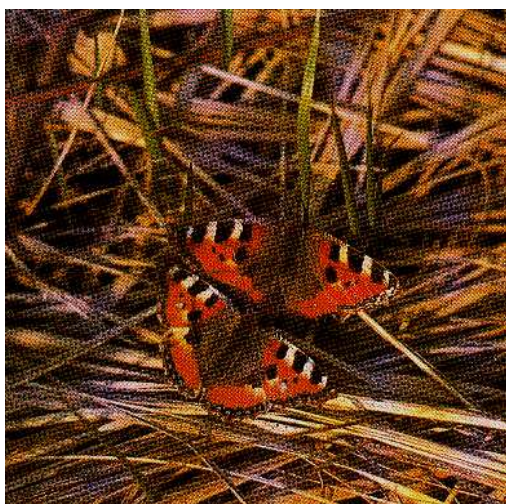
Pszyłaszczki.

W buczynach zakwitła kokorycz pełna.

Wykrot lipowy w Jarugach.

Rusałka pokrzywnik.

Ważka zrzucająca wylinę.

Obudziła się jaszczurka żyworodna

Samiec żaby moczarowej.

Bobry wyruszyły na wiosenny żer.

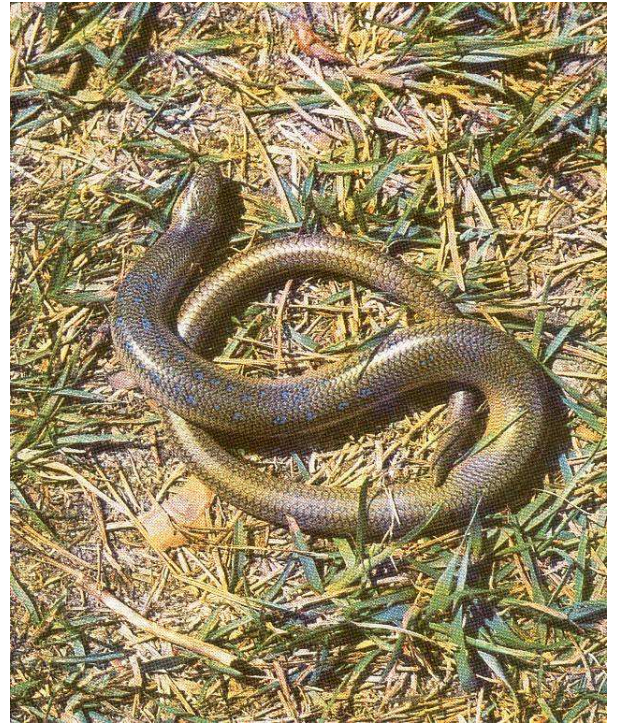
Grupa starych dębów w Górecku Kościelnym.

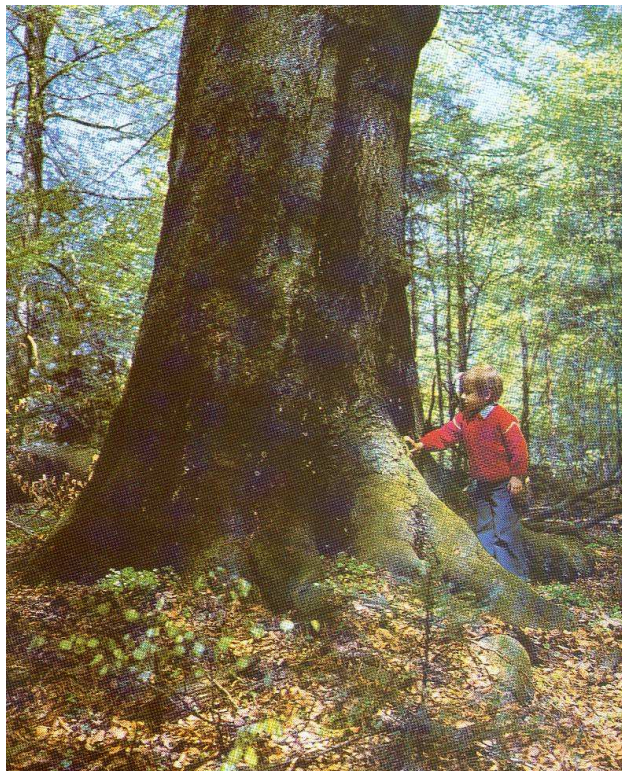
Wawóz lessowy w pobliżu Guciowa.

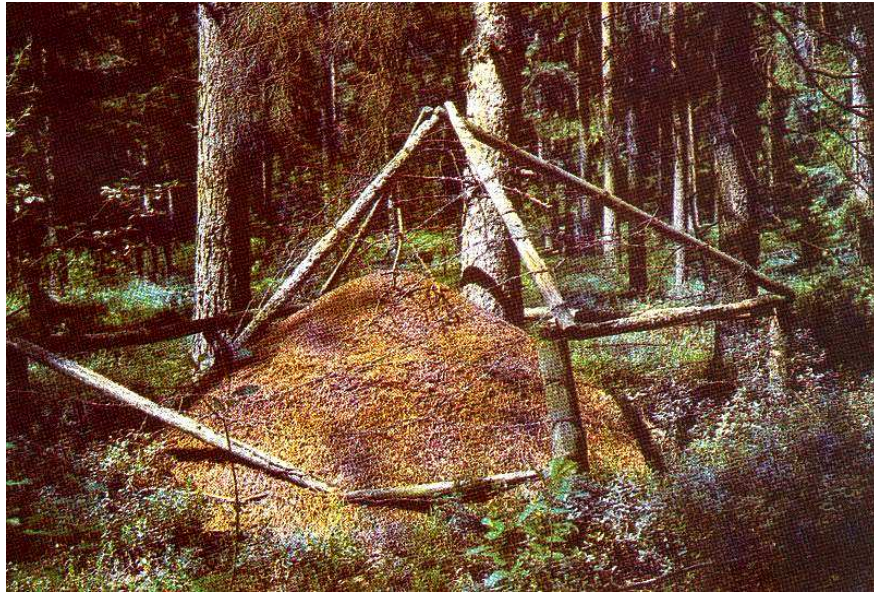
Milek wiosenny.

Padalec w formie turkusowej.

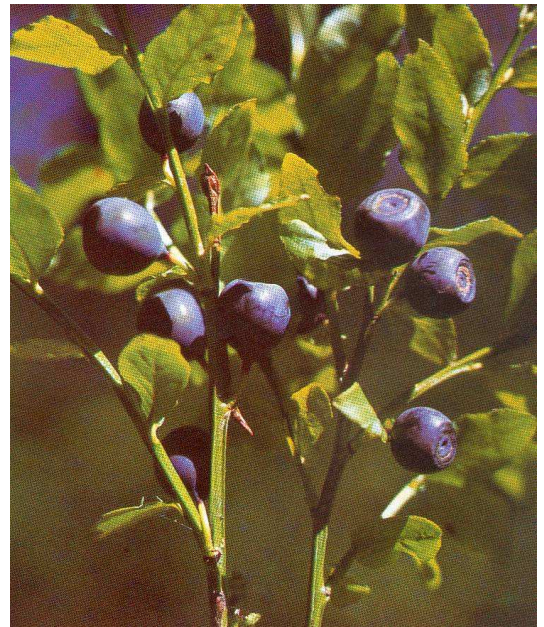
„WACEK” -najstarszy buk w rezerwacie Bukowa Góra, ma ponad 4 m obwodu.

Takie mrowiska nie należą do rzadkości.

Owadożerna rosiczka okrągłolistna
rośnie na torfowiskach

Borówki

Jeż.

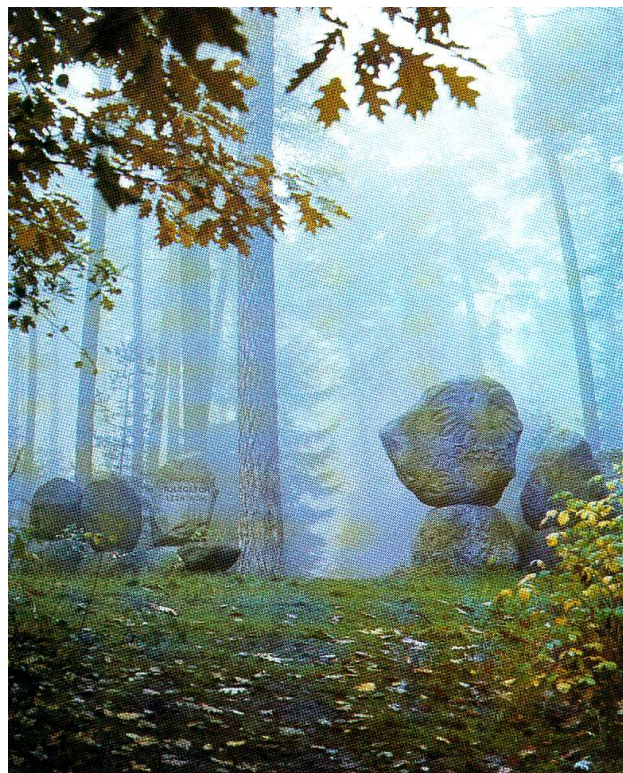
Skoczek zielony.

Wiewiórka.

Koziołek.

Pomnik poległych leśników
u stóp Bukowej Góry

LITERATURA

1. M. Studzińska „Dzieci przedszkolne poznają przyrodę ożywioną”
WSiP Warszawa 1989 r.
2. Biblioteka Reformy Nr 21 „MEN o przedszkolach”
3. A. M. Łupina „Ekologia czy pesymizm końca XX wieku”
Epoka 1992 r.
4. M. Łobocki „Metody badań pedagogicznych”
PWN Warszawa 1982 r.
5. Praca zbiorowa pod redakcją prof. dra. hab. Romana Reszela
”Środowisko przyrodnicze województwa zamojskiego”
6. W. Lipiec „Roztoczański Park Narodowy”
KAW Lublin 1991 r.
7. Praca zbiorowa pod redakcją prof. dr. T. Wilgota
”Roztoczański Park Narodowy”
8. ODP w Tarnobrzegu „Wychowanie ekologiczne w przedszkolu”
1995 r.

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.
2. Edukacja przyrodnicza.
3. Niektóre formy pracy stosowane w naszym przedszkolu.
4. Podstawowe terminy ekologiczne.
5. Spacerkiem po Roztoczu.
6. Propozycje metodyczne.
7. To warto zobaczyć.
8. Literatura.
9. Spis treści.